

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Εθνική Στρατηγική
για την Αειφόρο Ανάπτυξη”

Αθήνα, 6 Μαρτίου 2007

Διαδικασία

Στις 15.12.2006, ο **Υφυπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων κ. Σταύρος Καλογιάννης** ζήτησε από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ο.Κ.Ε.) γνωμοδότηση αναφορικά με τη νέα **Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη**.

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. συνέστησε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από την **κα Μαργαρίτα Ζούλοβιτς** και τους **κ.κ. Γεώργιο Ντουντούμη, Ηλία Ηλιόπουλο, Κώστα Παπαντωνίου, Νικόλαο Λιόλιο** και **Νικόλαο Τσεμπερλίδη**.

Ως Πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Ν. Λιόλιος**. Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας μετεί-

χαν ως εμπειρογνώμονες η **Δρ. Χριστίνα Θεοχάρη**, ο καθηγητής **Δ. Οικονόμου** και ο **κ. Σταύρος Αυγερινόπουλος**. Από πλευράς Ο.Κ.Ε. μετείχε η επιστημονική συνεργάτης **Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε τέσσερις (4) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 20.02.2007.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητής ήταν ο **κ. Κ. Παπαντωνίου**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της **6ης Μαρτίου 2007**, διατύπωσε την υπ' αριθ. **172** Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ο.Κ.Ε. στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση της νέας Ελληνικής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΣΑΑ) καλείται να εκφέρει Γνώμη αναφορικά με τις μέχρι σήμερα εξελίξεις που σημειώθηκαν και να προτείνει νέα μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση των καθυστερήσεων και ελλείψεων που διαπιστώνονται στην υφιστάμενη ΣΑΑ (2003). Γενικότερο πλαίσιο αναφοράς για τη διαδικασία αυτή είναι η νέα Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Ε.Ε. του 2006.

Τα ζητήματα του περιβάλλοντος έως και μέχρι πριν δύο δεκαετίες δεν απασχολούσαν την κοινωνία και ο όρος της ανάπτυξης συνδεόταν με καθαρά οικονομικά χαρακτηριστικά και συγκεκριμένα με την ικανότητα μιας οικονομίας να παράγει ένα διαρκώς αυξανόμενο όγκο αγαθών και υπηρεσιών. Έμφαση δινόταν στην επίτευξη υψηλών οικονομικών επιδόσεων, καθώς η οικονομική μεγέθυνση θεωρείτο ως η μοναδική διέξοδος από τα προβλήματα της φτώχειας και της ανεργίας.

Σήμερα ο όρος της **“βιώσιμης ανάπτυξης”** αποτελεί ένα από τα βασικά θέματα της διαδικασίας της οικονομικής ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Έχει γίνει πλέον αντιληπτό ότι δεν είναι δυνατή η επίτευξη μακροχρόνιας ανάπτυξης χωρίς συνυπολογισμό της περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης. Οι πρώτες ενδείξεις ανεπάρκειας βασικών φυσικών πόρων, εξαιτίας της αλόγιστης χρήσης τους και με δεδομένο το πεπερασμένο του χαρακτήρα τους, θέτουν σε ομηρία τη διαδικασία της ανάπτυξης-μεγέθυνσης.

Η πρώτη αναφορά στο περιβαλλοντικό απόθεμα έγινε το 1972, από μια ομάδα επιστημόνων και βιομηχάνων, γνωστή και

ως «Ομάδα της Ρώμης», σύμφωνα με την οποία η συνεχώς εντεινόμενη αύξηση του συνολικού πληθυσμού και η αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, λόγω της βιομηχανικής υπερεκμετάλλευσης, αναμένεται ότι θα προκαλέσει περιβαλλοντική υποβάθμιση τέτοιου μεγέθους που θα απειλήσει την ίδια την ανθρώπινη ύπαρξη στον πλανήτη.

Το Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον στη Στοκχόλμη, το ίδιο έτος, αν και δεν συνέδεσε άμεσα την οικονομική ανάπτυξη με την περιβαλλοντική διάσταση και την ανάγκη αλλαγής της υφιστάμενης προσέγγισης, εισήγαγε δύο νέες έννοιες: της περιβαλλοντικής διαχείρισης και της περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Η επόμενη αναφορά σε θέματα περιβάλλοντος που αποτέλεσε και σταθμό στη σύγχρονη ιστορία έγινε με την έκθεση Brundtland, σύμφωνα με την οποία η **βιώσιμη ανάπτυξη** ορίζεται ως **«η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υποσκάπτει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»**.

Έπειτα από την έκθεση Brundtland, η οποία έθεσε τις βάσεις της βιωσιμότητας ή αειφορίας, ακολούθησαν και άλλες διεθνείς διασκέψεις, με σημαντικότερες αυτές στο Ρίο ντε Τζανέιρο (1992), στο Κιότο (1998), στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002) και πρόσφατα η Διεθνής Διακυβερνητική Διάσκεψη του ΟΗΕ για το Κλίμα στο Παρίσι.

Η Διεθνής Διάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο, που θεωρήθηκε ότι σηματοδότησε την αρχή του τέλους της «εποχής της ανάπτυξης», υπήρξε μείζονος σημασίας, λόγω της αναγνώρισης, από τις κυβερνήσεις που συμμετείχαν, των υφιστάμενων στενών σχέσεων μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και

περιβαλλοντικών στόχων και της δέσμευσής τους για την προστασία των οικοσυστημάτων. Τα σημαντικότερα κείμενα στα οποία συνοψίστηκαν οι αποφάσεις της Διάσκεψης ήταν το Κείμενο της Διακήρυξης του Ρίο και η Agenda 21. Πιο συγκεκριμένα, στη Διακήρυξη του Ρίο ορίστηκαν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των πολιτών, όσον αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος, ενώ η Agenda 21 περιέλαβε οδηγίες για την προώθηση διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε θέματα οικονομίας, κοινωνίας και περιβάλλοντος, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της βιωσιμότητας. Πέραν των παραπάνω, στο Ρίο, ετέθησαν οι βάσεις για τη μετέπειτα υιοθέτηση των Διεθνών Συμβάσεων για την απερίμωση, τη βιοποικιλότητα και την κλιματική αλλαγή. Η τελευταία, αποτέλεσε το κεντρικό θέμα της Διεθνούς Διάσκεψης του Κιότο, από την οποία προέκυψε το ομώνυμο Πρωτόκολλο του Κιότο, ως εργαλείο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Από το 1992 έως σήμερα έχουν διατυπωθεί πολλοί εναλλακτικοί ορισμοί περιβιώσιμης ή αειφόρου ή αυτοσυντηρούμενης ή αξιοβίωτης ανάπτυξης, όπως συχνά συναντάται στη βιβλιογραφία. Καθένας εξ' αυτών επιδιώκει να δώσει μια "ερμηνεία" στον ορισμό της ομάδας Brundtland. Έτσι, συχνά, συναντώνται στη βιβλιογραφία φράσεις όπως «ισορροπία φύσης-ανθρώπου», «λελογισμένη χρήση των φυσικών πόρων», «σεβασμός της φέρουσας ικανότητας των οικοσυστημάτων» κ.λπ., οι οποίες προσπαθούν να ανιχνεύσουν τους βασικούς στόχους και προτεραιότητες που θέτει η βιώσιμη ανάπτυξη. Ο ορισμός της ομάδας

Brundtland χαρακτηρίζεται από δύο βασικές έννοιες: α) των αναγκών και β) των ορίων της ανάπτυξης. Όσον αφορά στην πρώτη, έμφαση δίνεται στην ικανοποίηση των αναγκών με κοινωνικά δίκαιο τρόπο. Η **αειφόρος ανάπτυξη** οφείλει να ικανοποιεί το ίδιο επίπεδο αναγκών για το σύνολο των ανθρώπων. Σύμφωνα μ' αυτήν, η καταπολέμηση της φτώχειας, η εξασφάλιση των βασικών ειδών επιβίωσης (στέγαση, τροφή, νερό) και η μείωση της ανεργίας αποτελούν τους κύριους τομείς, στους οποίους πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος.

Όσον αφορά στη δεύτερη, αυτή οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τους περιορισμούς που τίθενται από το περιβάλλον. Η αύξηση του παραγόμενου προϊόντος εξακολουθεί να αποτελεί στόχο, όχι όμως σε βάρος του περιβάλλοντος και της κοινωνίας.

Τέλος, στο πλαίσιο εφαρμογής μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, καθορίζονται δύο βασικές αρχές: α) της ενσωμάτωσης και β) της προληπτικής δράσης. Κάθε τομεακή πολιτική θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους περιορισμούς που θέτει το περιβάλλον και, ταυτόχρονα, να προωθεί δράσεις για την προστασία του. Παράλληλα, η αρχή της πρόληψης μετατοπίζει το πεδίο δράσης για θέματα περιβάλλοντος από την καταστολή στην πρόληψη. Τα μέτρα ανάσχεσης ή επαναφοράς του περιβάλλοντος μιας περιοχής στην προτέρα κατάσταση είναι ιδιαίτερα περιορισμένα, σε αντίθεση με τις δυνατότητες προληπτικής δράσης που υπάρχουν.

2. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Ο.Κ.Ε. συμφωνεί απόλυτα με τη βασική αντίληψη για την αειφόρο ανάπτυξη, που διατρέχει σε στρατηγικό επίπεδο την υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική, καθώς και την Ευρωπαϊκή: **ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.** Η αειφορία έχει τρεις αλληλένδετες πτυχές (περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική) που θα πρέπει να προωθούνται ισότιμα και ταυτόχρονα. Στο πλαίσιο, επομένως, της αειφόρου ανάπτυξης προωθείται μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, υγείας, κοινωνικής και χωρικής συνοχής με προστασία του περιβάλλοντος, σε έναν ειρηνικό και ασφαλή κόσμο, που σέβεται την πολιτιστική διαφορετικότητα και πολλαπλότητα. Αν και βραχυπρόθεσμα είναι δυνατόν να υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ των παραπάνω επιδιώξεων, μακροπρόθεσμα είναι αναγκαίο όχι μόνο να επιτυγχάνονται ταυτόχρονα αλλά να έχουν θετικές αλληλεπιδράσεις και συνέργιες μεταξύ τους.

Υπογραμμίζεται ότι η έννοια της αειφορίας δεν εμφανίζεται διαφοροποιημένη στην Ευρωπαϊκή και στην Ελληνική Στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη. Η υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική είναι ένα κείμενο με επαρκή πληρότητα στις αναλύσεις της -με δεδομένες τις ελλείψεις στοιχείων σε πολλά πεδία- και με ικανοποιητική επάρκεια στις κατευθύνσεις που δίνει για δράσεις αντιμετώπισης των προβλημάτων. Η εκτίμηση αυτή δεν σημαίνει ότι δεν απαιτείται σημαντική βελτίωση (μεταξύ άλλων και προς την κατεύθυνση της πλέον επιχειρησιακής και της ποσοτικής αποτύπωσης των δράσεων), αλλά υποδηλώνει ότι η νέα Ελληνική Στρατηγική δεν θα πρέπει να ξεκινήσει από το μηδέν αλλά μπορεί να κεφαλαιοποιήσει

τα θετικά στοιχεία της υφιστάμενης, και φυσικά να τη βελτιώσει. Βασική θέση της Ο.Κ.Ε. αποτελεί η θεώρηση ότι η έννοια της αειφορίας θα πρέπει να διαπερνά τον πυρήνα όλων των εθνικών πολιτικών.

Ως βασική διαπίστωση η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι τα προβλήματα της στρατηγικής για την αειφορία στην Ελλάδα τοποθετούνται λιγότερο στο επίπεδο της γενικής στρατηγικής και πολύ περισσότερο στο επίπεδο της επιχειρησιακής διατύπωσης πολιτικών και της εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο αυτό, τα βασικά ζητήματα τα οποία θα πρέπει να διερευνηθούν και να προσδιορισθούν για το σχεδιασμό της νέας Ελληνικής Στρατηγικής είναι τα εξής:

- Επικαιροποίηση, όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα σήμερα, και ποσοτική αποτίμηση της προόδου που έχει σημειωθεί.
- Σύγκριση της υφιστάμενης Ελληνικής Στρατηγικής με τη νέα Ευρωπαϊκή, και εντοπισμός των νέων στοιχείων που είναι σκόπιμο να ενσωματωθούν στην πρώτη. Δεδομένης της συμφωνίας σε επίπεδο βασικής αντίληψης, το εγχείρημα αυτό ανάγεται σε επίπεδο ειδικότερων αρχών, στόχων και, κυρίως, δράσεων.
- Προσδιορισμός ζητημάτων ειδικού ελληνικού ενδιαφέροντος, που δεν εμφανίζονται (ή έχουν δευτερεύοντα ρόλο) στην Ευρωπαϊκή ΣΑΑ. Τέτοια ζητήματα είναι δύο ειδών: (α) ζητήματα που σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι σχετικά λυμένα ή η αντιμετώπισή τους είναι πολύ προωθημένη (π.χ. «συμβατική» αντιμετώπιση των απορριμμάτων μέσω υγειονομικής ταφής), ενώ στην Ελλάδα εξακολουθούν να παρουσιάζουν σημαντικές αδυναμίες, και (β) ζητήματα που συν-

δέονται με ιδιομορφίες του ελληνικού χώρου (π.χ. ιδιαίτερη ευαισθησία και έκταση του «μικρο-νησιωτικού» χώρου, όσον αφορά το τοπίο και άλλες παραμέτρους). Και στις δύο περιπτώσεις, τα ζητήματα αυτά πρέπει να διατηρήσουν (στο βαθμό που ήδη έχουν ενσωματωθεί στην υφιστάμενη) ή να αποκτήσουν (αν λείπουν) σημαντικό ρόλο στη νέα Ελληνική Στρατηγική.

Είναι προφανές ότι μία ολοκληρωμένη Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης απαιτεί

συστηματική και πολύπλευρη προσέγγιση, καθώς και εμπλοκή πολλών φορέων. Το παρόν κείμενο επιδιώκει να συμβάλει σε αυτή την προσπάθεια, διαρθρωνόμενο σε δύο τμήματα: στο πρώτο τμήμα επιχειρείται η σύγκριση της νέας ευρωπαϊκής και της υφιστάμενης Ελληνικής ΣΑΑ (ΕΣΑΑ 2002) και η εξαγωγή συμπερασμάτων για την αναμόρφωση της τελευταίας, ενώ το δεύτερο τμήμα αναφέρεται σε συγκεκριμένους άξονες/ζητήματα, με επισήμανση προβλημάτων και πρόταση κατευθύνσεων.

3. ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Αν και ο σχεδιασμός της πρώτης Ελληνικής Στρατηγικής για την αειφόρο Ανάπτυξη είναι σχετικά πρόσφατος, έχουν υπάρξει σημαντικές διεθνείς εξελίξεις που είναι αναγκαίο να ενσωματωθούν στην νέα Στρατηγική. Τέτοιες εξελίξεις είναι οι εξής:

- Η έκδοση της νέας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη.
 - Ορισμένες μείζονες επιλογές ή κατευθύνσεις της Ε.Ε. που συνδέονται άμεσα με ζητήματα αειφορίας, όπως: οι πρόσφατες για τις ΑΠΕ, η εφαρμογή της Οδηγίας 2001/42 (ΣΠΕ), η 4^η Έκθεση Προόδου για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, η Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον», κ.ά.
 - Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας.
 - Τα πορίσματα της πρόσφατης διεθνούς συνδιάσκεψης για το κλίμα στο Παρίσι.
 - Οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στα ζητήματα της αειφορίας.
- Επίσης, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από τη νέα Ελληνική Στρατηγική ορισμένα νέα δεδομένα οριζόντιου ή πολυτομεακού χαρακτήρα που από τη φύση τους δεν μπορούν να αντιστοιχηθούν με κάποιο συγκεκριμένο τομέα δράσης. Ειδικότερα:
- Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 (ΕΣΠΑ) που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 26.1.2007, και ουσιαστικά προδιαγράφει την ελληνική αναπτυξιακή στρατηγική για τα επόμενα 6-8 χρόνια. Το ΕΣΠΑ συνδέεται άμεσα με τα ζητήματα της αειφορίας καθώς: α) στο σύνολό του αφορά την οικονομική ανάπτυξη, β) μια από τις τρεις χωρικές προτεραιότητες του είναι η «βιώσιμη αστική ανάπτυξη», γ) αρκετές από τις 17 θεματικές προτεραιότητες του αφορούν τομείς και πεδία προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής ή/και της Ελληνικής Στρατηγικής¹.
 - Το υπό εκπόνηση Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο (Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης) της χώρας. Το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο, σύμφωνα με πολύ πρόσφατη ανακοίνωση του ΥΠΕΧΩΔΕ, θα δημοσιοποιηθεί μέσα στο επόμενο τρίμηνο, και επομένως, οι κατευθύνσεις και επιλογές του μπορούν και πρέπει να ληφθούν υπόψη από την νέα Ελληνική Στρατηγική.

1. Γενικός στόχος 5: Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικός παράγοντας αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης, Γενικός στόχος 9: Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης, Γενικός στόχος 10: Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, Γενικός στόχος 11: Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, Γενικός στόχος 12: Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών, Γενικός στόχος 14: Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία, Γενικός στόχος 15: Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος, Γενικός στόχος 16: Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής, Γενικός στόχος 17: Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

4. Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΑΑ

Η Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα δράσης ανάλογο των προκλήσεων που τίθενται σε παγκόσμιο επίπεδο, συμβατό με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής και προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες της χώρας. Η Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2002 στηρίχθηκε στο άρθρο 24 παρ.1 του Συντάγματος² και αποσκοπεί στην ισόρροπη εξυπηρέτηση όλων εκείνων των παραμέτρων που καθορίζουν την οικονομική και κοινωνική ευημερία σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον. Αυτές οι παράμετροι είναι: α) η οικονομική, με έμφαση στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας και την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων, β) η κοινωνική, με έμφαση στην καταπολέμηση της ανεργίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης και γ) η περιβαλλοντική, με έμφαση στην προστασία των φυσικών αποθεμάτων της χώρας και στη μείωση των πιέσεων από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2006, εισάγονται ποιοτικά στοιχεία τα οποία επαναπροσδιορίζουν τους αμιγώς οικονομικούς στόχους και τους εμπλουτίζουν με τη διάσταση της κοινωνικής προστασίας, της προστασίας του περιβάλλοντος, της υγείας, της ισότη-

τας, της ευημερίας, καθώς και της ανάληψης ευθυνών σε διεθνές επίπεδο. Αυτό στην πράξη σημαίνει την ουσιαστική συνεργασία πολλών φορέων, όχι μόνο ως προς το σχεδιασμό των πολιτικών, αλλά και ως προς την εφαρμογή και το συντονισμό των δράσεων. Σημειωτέον ότι οι κατευθυντήριες γραμμές και οι βασικοί στόχοι της αναθεωρημένης ΣΑΑ λειτουργούν συμπληρωματικά με την υλοποιούμενη Στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της Ε.Ε.

Συγκρίνοντας την Ευρωπαϊκή και με την Εθνική ΣΑΑ, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η δομή της υφιστάμενης Ελληνικής Στρατηγικής είναι συμβατή με αυτή της Ευρωπαϊκής³, ενώ κρίνεται σκόπιμο να συμπληρωθούν τα κενά⁴ τα οποία διαπιστώθηκαν και αφορούν:

α) στις «Συνέργιες μεταξύ της Ευρωπαϊκής ΣΑΑ και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας» και στη «Βελτίωση των Πολιτικών». Τα τμήματα προτείνεται να ενσωματωθούν στην Εθνική ΣΑΑ είτε αυτοτελώς, είτε σε ένα ενιαίο τμήμα που θα αναφέρεται στην ενσωμάτωση της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στις λοιπές εθνικές πολιτικές.

β) στις «Οριζόντιες Πολιτικές που συμβάλλουν στην κοινωνία της Γνώσης». Το ότι το τμήμα αυτό είναι αυτοτελές στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική μάλλον πρέπει να

2. «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για την διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα μέτρα προληπτικά ή κατασταλτικά στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...».

3. Βλ. Πίνακα 1 Παραρτήματος.

4. Βλ. επίσης Γνώμη Νο 61 «Ε.Π. Περιβάλλον 2000-2006 Γ' Κ.Π.Σ.» Νοέμβριος 2001.

αποδοθεί στην καθοριστική σημασία που δίνει η Ε.Ε. στα ζητήματα της κοινωνίας της γνώσης. Στην Ελληνική ΣΑΑ προτείνεται να ενσωματωθεί στο τμήμα των αξόνων και δράσεων (ιδίως στο τμήμα 4), είτε να αποτελέσει αυτοτελές τμήμα.

Στη συνέχεια και προχωρώντας στη συγκριτική αξιολόγηση των γενικών αρχών /στόχων δεν διαπιστώνονται σοβαρές διαφορές μεταξύ της Ελληνικής και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής. Οι διαφορές που διαπιστώνονται είναι οι ακόλουθες:

- Ο στόχος της «Ανταπόκρισης σε διεθνείς υποχρεώσεις», που αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική, είναι διαδικαστικού χαρακτήρα και θα μπορούσε να υιοθετηθεί από τη νέα Ελληνική Στρατηγική, αλλά προφανώς δεν αφορά την ουσία της αειφορίας.
- Διαφοροποιείται η σειρά αναφοράς των στόχων. Ενδεχομένως πρόκειται για τυχαίο γεγονός, αλλά η Ο.Κ.Ε. θεωρεί σκόπιμο σε ένα κείμενο που αφορά τη Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη να τεθεί πρώτος στη σειρά ο περιβαλλοντικός στόχος. Επί της ουσίας, πάντως, και στις δύο περιπτώσεις είναι σαφές ότι οι τρεις στόχοι είναι ισότιμοι και πρέπει να επιδιώκονται ταυτόχρονα.
- Στα δύο κείμενα αναφέρονται κανόνες πολιτικής και αρχές, οι οποίες στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική ομα-

δοποιούνται σε περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές, ενώ στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική εμφανίζονται χωρίς ομαδοποίηση⁵. Η διαφοροποίηση που παρατηρείται όσον αφορά τις αρχές στα δύο κείμενα οφείλεται στο ότι έχουν κατά κανόνα διαφορετικό χαρακτήρα⁶. Στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική πρόκειται κυρίως για αρχές οριζόντιου χαρακτήρα, που συνήθως διατρέχουν και τις τρεις συνιστώσες της αειφορίας (περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική). Αντίθετα, στην Ελληνική Στρατηγική πρόκειται για πιο συγκεκριμένες αρχές που αφορούν εν γένει μια από τις τρεις συνιστώσες.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι οι οριζόντιες αρχές είναι πιο χρήσιμες, γιατί δημιουργούν έναν «κρίκο» που συνδέει τις βασικές επιδιώξεις που έχουν προηγηθεί με τις πιο αναλυτικές προκλήσεις-δράσεις που έπονται. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο και η νέα Ελληνική Στρατηγική να συμπεριλάβει τις αρχές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής. Το αν θα αναφερθούν επιπλέον και ειδικότερες αρχές ανά συνιστώσα είναι δευτερεύον ζήτημα. Αν όμως υιοθετηθεί η άποψη αυτή, τότε θα πρέπει να υπάρξει μια αναπροσαρμογή των αρχών της υφιστάμενης Ελληνικής Στρατηγικής, επειδή δεν λειτουργούν ικανοποιητικά ως ειδικές αρχές, λόγω της μερικής αναντιστοιχίας τους με το επόμενο τμήμα του κειμένου (ορισμένοι άξονες δράσεις ταυτίζονται με κάποιες αρχές, ενώ ορισμένοι άλλοι δεν έχουν καμία σχέση -ούτε έμμεση- με αυτές).

5. Βλ. Πίνακα 2 Παραρτήματος.

6. Μόνο 3 από τις 23 αρχές της Ελληνικής Στρατηγικής υπάρχουν και στην Ευρωπαϊκή, και αντίστοιχα μόνο 3 από τις 12 αρχές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής υπάρχουν και στην Ελληνική.

5. ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Το τμήμα αυτό αποτελεί τον πυρήνα της στρατηγικής για την αειφορία, αφού είναι το πιο συγκεκριμένο και αναλυτικό. Το τμήμα διαρθρώνεται, κατ' αρχήν, με βάση τους άξονες που υπάρχουν στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική⁷. Κατά περίπτωση γίνεται αναφορά και σε άξονες που δεν υπάρχουν στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική, αλλά υπάρχουν στην υφιστάμενη Ελληνική και προτείνεται να διατηρηθούν, ή άξονες που δεν υπάρχουν ούτε στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική, ούτε στην υφιστάμενη Ελληνική, και προτείνεται να ενταχθούν στην τελευταία.

5.1. Κλιματικές αλλαγές και καθαρή ενέργεια

Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της Διεθνούς Διακυβερνητικής Διάσκεψης του ΟΗΕ στο Παρίσι για το Κλίμα, οι ανθρωπίνες δραστηριότητες και κατ' επέκταση οι κυβερνητικές πολιτικές είναι υπεύθυνες για το φαινόμενο του θερμοκηπίου και συγκεκριμένα για τη διατάραξη της φυσικής διαδικασίας, η οποία εξασφαλίζει τη διατήρηση της θερμοκρασίας της Γης σε μια υψηλή μέση τιμή, συμβατή με τη διατήρηση της ζωής. Μεταξύ των προβλέψεων⁸ της Διεθνούς Διακυβερνητικής Διάσκεψης είναι και η περαιτέρω άνοδος της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας (από 1,8 έως 4,0°C) έως το 2100, εφόσον δεν ληφθούν περαιτέρω μέτρα για τον περιορισμό των εκπομπών. Στα ανωτέρω στοιχεία θα πρέπει να προστεθούν και τα πορίσματα της πρόσφατης Έκθεσης Stern, στην οποία **οι οικονομικές επιπτώσεις** από την κλιματική αλλαγή

σε παγκόσμια κλίμακα θα σημάνουν παγκόσμιο οικονομικό κραχ ανάλογο με αυτό του 1929. Δεν είναι επίσης τυχαίο, αλλά είναι οπωσδήποτε ασυνήθιστο, το γεγονός ότι η πρόσφατη συνδιάσκεψη του Νταβός είχε ως κεντρικό της θέμα την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στην οικονομία.

Τούτων δοθέντων, στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη σε 2°C το πολύ, σε σχέση με τα προ-βιομηχανικά επίπεδα, δεδομένου ότι πέρα από το όριο αυτό αυξάνεται σημαντικά ο κίνδυνος να σημειωθούν μη αντιστρεπτές και ενδεχομένως καταστροφικές αλλαγές⁹.

Από τις νέες έρευνες προκύπτει ότι η βλάστηση και το έδαφος θα απορροφούν λιγότερο διοξείδιο του άνθρακα όσο θερμαίνεται ο πλανήτης. Ως εκ τούτου, μεγαλύτερο ποσοστό του εκπεμπόμενου διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) θα παραμένει στην ατμόσφαιρα και το μέγεθος της κλιματικής αλλαγής που θα προκαλεί δεδομένο επίπεδο εκπομπών θα είναι μεγαλύτερο.

Ενώπιον της προαναφερόμενης επισήμανσης των επιστημόνων για το μέλλον του πλανήτη πρέπει η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη να σχεδιάσει άμεσα τον τρόπο για την καταπολέμηση των επιπτώσεων από το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Προσεγγίζοντας την υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική για την αειφόρο Ανάπτυξη,

7. Ο ακριβής όρος που χρησιμοποιείται στην τελευταία είναι «προκλήσεις».

8. Οι προβλέψεις και οι διαπιστώσεις της Διεθνούς Διακυβερνητικής Διάσκεψης του ΟΗΕ στο Παρίσι αναφέρονται στο Παράρτημα.

9. Οι συγκεντρώσεις των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα ανέρχονται σήμερα περίπου σε 425 ppm ισοδύναμου CO₂ και αυξάνονται κατά 2-3 ppm ετησίως.

όσον αφορά στο τμήμα της για τις κλιματικές αλλαγές και την καθαρή ενέργεια, η Ο.Κ.Ε. προβαίνει στις ακόλουθες διαπιστώσεις και συγκεκριμένες προτάσεις:

Α. Η υφιστάμενη Ελληνική ΣΑΑ, όπως και η νέα Ευρωπαϊκή, περιλαμβάνει σχετικό αυτοτελές τμήμα: «Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής», ενώ παρόμοια θέματα θίγονται και στο τμήμα «Ενεργειακός τομέας» και μερικώς στο τμήμα «Βιομηχανία». Η Ο.Κ.Ε. προτείνει αυτά τα τμήματα (ή υποτμήματα) της Ελληνικής ΣΑΑ να συγχωνευθούν σε ένα, για το λόγο ότι εμφανίζουν από μεγάλη επικάλυψη ως ταύτιση. Υπογραμμίζεται ότι οι κλιματικές αλλαγές δεν αφορούν συνολικά τους αέριους ρύπους, αλλά τα έξι αέρια του θερμοκηπίου¹⁰. Η «υπόλοιπη» αέρια ρύπανση αντιμετωπίζεται στον άξονα «Διατήρηση και διαχείριση φυσικών πόρων».

Β. Ο στόχος που αναφέρεται στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική (η Ελλάδα έχει δεσμευθεί να μην αυξήσει τις εκπομπές των έξι αερίων του θερμοκηπίου πάνω από 25%, μέσος όρος πενταετίας 2008-2012) είναι ήδη ανεπίκαιρος. Ήδη κατά το 2004, οι συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου είχαν αυξηθεί κατά 24% σε σχέση με τις εκπομπές βάσης και σήμερα είναι πρακτικά βέβαιο ότι θα υπάρξει υπέρβαση του ορίου¹¹. Η Ο.Κ.Ε., επομένως, προτείνει να γίνει επανατοποθέτηση της νέας Στρατηγικής για το πρόβλημα, με αναγνώριση της ως σήμερα αποτυχίας και, κυρίως, να υιο-

θετηθεί μια αποτελεσματική και μετρήσιμη νέα πολιτική. Σημειώνεται ότι η υπέρβαση της δέσμευσης της χώρας θα έχει σοβαρές (και) οικονομικές συνέπειες, είτε με την υποχρεωτική αγορά δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων, είτε με την καταβολή προστίμου¹².

Η σημαντικότερη πηγή αερίων του θερμοκηπίου¹³ και ιδιαίτερα του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) είναι η παραγωγή και χρήση ηλεκτρικής ενέργειας. Η ζήτηση ενέργειας στην Ελλάδα καλύπτεται σε ποσοστό 94% από συμβατικά καύσιμα, δηλ. αυτά από τα οποία παράγονται τα αέρια του θερμοκηπίου. Το μερίδιο ευθύνης της βιομηχανίας εντοπίζεται στις εκπομπές CO₂, (π.χ. από την παραγωγή τσιμέντου) καθώς και στις εκπομπές φθοριούχων ενώσεων. Η διάθεση των απορριμμάτων και ο αγροτικός τομέας έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για την παραγωγή μεθανίου (CH₄). Η κατανομή αυτή υποδεικνύει και τα πεδία στα οποία πρέπει να κατευθυνθεί η προσπάθεια, και ιδίως τη σημασία της ανάπτυξης της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ¹⁴. Ο εθνικός στόχος είναι το ποσοστό συμμετοχής των ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας να ανέλθει από 11% που είναι σήμερα σε 20,1% μέχρι το 2010 και σε 29% μέχρι το 2020.

Γ. Η Ευρωπαϊκή ΣΑΑ περιλαμβάνει μια σειρά από ποσοτικούς στόχους που αφορούν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την κατανάλωση ενέργειας και την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας

10. CO₂, CH₄, N₂O, HFC₅, PFC₅, SF₆.

11. Στην πραγματικότητα, το 2010 προβλέπεται ότι οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου θα είναι αυξημένες κατά 39,4% σε σύγκριση με το έτος βάσης (για το 2020 το αντίστοιχο ποσοστό αύξησης εκτιμάται σε 57,6%).

12. Το Ελληνικό Γραφείο της Greenpeace έχει εκτιμήσει ότι το πρόστιμο θα ανέρχεται στα 40 ευρώ ανά τόνο για την περίοδο 2005-2007, ενώ από το 2008 θα ανέλθει στα 100 ευρώ ανά τόνο (<http://www.physics4u.gr/articles/2005/marketpollution.html>).

13. ΥΠΕΧΩΔΕ 2002 βάσει στοιχείων από το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών.

14. Οι ΑΠΕ είναι πηγές ενέργειας φιλικές προς το περιβάλλον και αποτελούν βασική συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ανάπτυξη των ΑΠΕ αποτελεί βασική προτεραιότητα της παγκόσμιας κοινωνίας με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου. Η Ε.Ε. με την οδηγία 2001/77/ΕΚ έχει θέσει ως στόχο, μέχρι το 2010, το 22,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στην Κοινότητα να προέρχεται από ΑΠΕ.

από ΑΠΕ, το ποσοστό των βιοκαυσίμων^{15, 16} τη συνολική εξοικονόμηση ενέργειας. Αντίστοιχοι ποσοτικοί στόχοι κρίνεται αναγκαίο να ενσωματωθούν κατάλληλα στην Ελληνική ΣΑΑ (η υπάρχουσα αναφέρεται μόνο στο όριο αύξησης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου) και να προσδιοριστούν και οι αντίστοιχες δράσεις για την επίτευξή τους. Επίσης, πρόσφατα (μεταγενέστερα από την έκδοση της νέας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής) υπήρξε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και τις ΑΠΕ, που πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη από τη νέα Ελληνική Στρατηγική, γιατί όταν οριστικοποιηθούν θα επα-

ναοριοθετήσουν τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της χώρας.

Δ. Θεσμικές εξελίξεις προς την ορθή κατεύθυνση αποτελούν τόσο η εφαρμογή του Συστήματος Εμπορεύσιμων Αδειών Εκπομπής Αερίων Του Θερμοκηπίου, για το οποίο κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει μια πρώτη αποτίμηση, όσο και η ψήφιση του Ν. 3468 / 2006 για την «Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ» που επέφερε αλλαγές στο προγενέστερο πλαίσιο¹⁷. Το κυριότερο πρόβλημα που δεν αντιμετώπισε ο νόμος αυτός, και συγκεκριμένα η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ¹⁸, ήδη

-
15. Γνώμη Νο 143, « Εισαγωγή των βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στην ελληνική αγορά», Νοέμβριος 2005.
16. Τα βιοκαύσιμα τείνουν να αποτελέσουν μια πραγματικά αξιόλογη πηγή ενέργειας για το μέλλον. Ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα της χρήσης βιοκαυσίμων είναι η συμβολή τους στον περιορισμό του φαινομένου του θερμοκηπίου. Θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο μέγιστο η δυνατότητα που παρέχει στα κράτη-μέλη η Οδηγία 2003/96/ΕΚ για ολική ή μερική αποφορολόγηση των βιοκαυσίμων, καθώς η καλλιέργεια των ενεργειακών φυτών αποτελεί την κύρια εστία περιβαλλοντικής απορρύπανσης, καθώς τα φυτά ενεργειακών καλλιεργειών κατακρατούν διοξείδιο του άνθρακα. Στη χώρα μας θα πρέπει να αναπτυχθούν πολιτικές για την καλλιέργεια ενεργειακών φυτών και την παραγωγή βιοενέργειας. Είναι σημαντικό το κενό που εμφανίζεται στην ενημέρωση και έγκυρη πληροφόρηση των παραγωγών από την πολιτεία για τις εναλλακτικές δυνατότητες που μπορεί να υπάρξουν στην αγροτική παραγωγή. Με βάση τις υποχρεώσεις μας που απορρέουν από τις κοινοτικές οδηγίες πρέπει έως το 2010 τουλάχιστον το 5,75% των καυσίμων που χρησιμοποιούνται για τις μεταφορές να είναι βιοκαύσιμα και το 1,2% της ηλεκτροπαραγωγής στη χώρα μας να προέρχεται από ενέργεια που παράγεται από βιομάζα. Το ποσοστό 5,75% αφορά σε όλα τα είδη βιοκαυσίμων και το κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει προς τα πού θα στρέψει τις επενδύσεις του. Στον τομέα των βιοκαυσίμων υπάρχουν εξελίξεις καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε νέα πρότυπα σε αναθεωρημένη οδηγία για τα καύσιμα κίνησης, που θα μειώσουν το μερίδιό τους στην αλλαγή του κλίματος και την ατμοσφαιρική ρύπανση, μεταξύ άλλων με τη μεγαλύτερη χρήση βιοκαυσίμων.
17. Γνώμη Νο 154, «Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), Συμπααραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗ.Θ.Υ.Α.) και λοιπές διατάξεις», Ιούνιος 2006.
18. Κρίσιμο ζήτημα για τις ΑΠΕ είναι η χωροθέτησή τους. Κι αυτό γιατί, αν και τα έργα ΑΠΕ μπορεί να χαρακτηρισθούν κατ' αρχήν ως δραστηριότητες φιλικές προς το περιβάλλον, εν τούτοις έχουν και αυτά τις επιπτώσεις τους. Οι επιπτώσεις αυτές διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος των ΑΠΕ. Για την πρόληψη, την άμβλυνση και την αποτροπή των επιπτώσεων αυτών, είναι ιδιαίτερα σημαντική και άμεση η ανάγκη καθιέρωσης κανόνων και κριτηρίων για τη χωροθέτηση έργων ΑΠΕ στο σύνολο του εθνικού χώρου. Έτσι, προστατεύεται το περιβάλλον και ενισχύεται η επενδυτική ασφάλεια. Την ανάγκη αυτή υπέδειξε, άλλωστε, και το Συμβούλιο της Επικρατείας σε πρόσφατες αποφάσεις του. Την 1η Φεβρουαρίου 2007 ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ παρουσίασε το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ είναι:
- α. Η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και χώρου, βάσει των διαθέσιμων σε εθνικό επίπεδο στοιχείων.
 - β. Η καθιέρωση κριτηρίων χωροθέτησης που θα επιτρέπουν τη δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
 - γ. Η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών για την ενέργεια και το περιβάλλον. Με τα παραπάνω επιδιώκεται, εκτός των άλλων, να παρασχεθεί ένα σαφές σύνολο ενιαίων κανόνων και κριτηρίων στις αδειοδοτούσες αρχές και στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Σήμερα, οι διάφορες υπηρεσίες χρησιμοποιούν διαφορετικά κριτήρια για τη χωροθέτηση. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργείται σύγχυση, να επιβαρύνεται το περιβάλλον, να υπάρχει πληθώρα προσφυγών και να καθυστερούν οι μεγάλες επενδύσεις παραγωγής πράσινης ενέργειας. Αυτές τις καταστάσεις αναμένεται να αντιμετωπίσει.

βαίνει στη λύση του, αφού πριν από μερικές ημέρες δημοσιοποιήθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ σχέδιο Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ, με πρόθεση έγκρισής του μέσα στους επόμενους μήνες. Φαίνεται, συνεπώς, ότι το θεσμικό τοπίο που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή βελτιώνεται σημαντικά.

Ε. Θέματα ειδικού ελληνικού ενδιαφέροντος που υπάρχουν στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική, όπως η διεξόδυση του φυσικού αερίου, η διασύνδεση των δικτύων του ηλεκτρικού συστήματος (ιδιαίτερα στα νησιά), η διασφάλιση κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον ενεργειακό τομέα και ειδικότερα στις ΑΠΕ, και η βιοκλιματική αρχιτεκτονική, πρέπει να παραμείνουν. Ειδικό θέμα που ίσως πρέπει να προστεθεί είναι η επίδραση των μέτρων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής βιομηχανίας (πιθανή ανάγκη αντισταθμιστικών μέτρων).

ΣΤ. Τέλος, στη νέα ΕΣΑΑ προτείνεται να γίνει αναφορά στις ελληνικές θέσεις για τη μελλοντική εξέλιξη των διεθνών συμφωνιών για την κλιματική αλλαγή.

5.2. Βιώσιμες Μεταφορές

Η ανάπτυξη των μεταφορών¹⁹ αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την πρόοδο του πολιτισμού και βασικό συντελεστή για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών και γενικότερα για την οικονομική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη αυτή, όμως, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Ο περιορισμός την εκπομπής αερίων, η μείωση της ηχορύπανσης και πάνω από όλα η οδική ασφάλεια με ασφαλές οδικό δίκτυο, είναι

βασικοί παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ.

Η υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική περιλαμβάνει σχετικό αυτοτελές τμήμα («Μεταφορές») όπως και η νέα Ευρωπαϊκή, ενώ παρόμοια θέματα θίγονται και στο τμήμα «Μείωση αέριων ρύπων» και επίσης στα τμήματα «Πολυκεντρική Οικιστική Δομή και Μητροπολιτικά Κέντρα» και «Σχεδιασμός χρήσεων γης και οικιστική ανάπτυξη». Αξιολογώντας τις μέχρι σήμερα εξελίξεις η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι:

Α. Η κάλυψη του θέματος στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική παρουσιάζει πληρότητα. Το σύνολο των ζητημάτων που θίγονται στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική έχει ήδη επισημανθεί, και έχουν προταθεί άξονες δράσης. Το βασικό, όμως, πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχουν ποσοτικοποιημένοι στόχοι, γεγονός που μειώνει σημαντικά τη δυνατότητα αξιολόγησης των επιπτώσεων των διαφόρων μέτρων πολιτικής.

Β. Πολύ περιορισμένες ήταν οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στη χώρα, με βάση τις σχετικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής. Προβλήματα όπως η υψηλή συμμετοχή στην ενεργειακή κατανάλωση, η υπερβολική χωρική επέκταση των μεταφορικών υποδομών που αλλοιώνει τον εξωαστικό χώρο και συνδέεται με τις αδυναμίες της πολεοδομικής πολιτικής και με την εκτός σχεδίου δόμηση, η έντονη διασύνδεση μεταφορικού έργου και οικονομικής μεγέθυνσης, δεν υπήρξαν αντικείμενο συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής. Οι μόνες σημαντικές παρεμβάσεις είναι η επέκταση του Μετρό της Αθήνας και η οριστική κατασκευή του Μετρό της Θεσσαλονίκης. Η κυκλοφοριακή συμφόρηση, πρόβλημα που

19. Βλ. επίσης Γνώμη Νο 67 «Ε.Π. Σιδηρόδρομοι, αερολιμένες, αστικές μεταφορές 2000-2006 Γ' Κ.Π.Σ.», Νοέμβριος 2001.

έχει επεκταθεί από τις μεγάλες και στις μεσαίες και μικρότερες ελληνικές πόλεις, και αποτελεί πηγή πολλαπλών δευτερογενών προβλημάτων, βαίνει οξυνόμενο. Η Ο.Κ.Ε. προτείνει να ληφθούν άμεσα συγκεκριμένα μέτρα αντιμετώπισής του, τα οποία θα εξυπηρετούν μεσοπρόθεσμους και συγκεκριμένους ποσοτικούς στόχους.

Γ. Για παλαιότερα μέτρα πολιτικής που αναφέρονται ως θετικά στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική, όπως η βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων, η θέσπιση υποχρεωτικού ελέγχου καυσαερίων στα αυτοκίνητα η επέκταση των λεωφορειοδρόμων, η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι δεν υπήρξε η αναγκαία φροντίδα για την περισσότερο αποτελεσματική διαχείρισή τους.

Δ. Ένα ειδικό πρόβλημα που δεν αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική, ούτε στην υφιστάμενη Ελληνική, είναι το πρόβλημα της στάθμευσης. Διαρκώς οξυνόμενο σε πολλές βαθμίδες του οικιστικού δικτύου και όχι μόνο στις μεγάλες πόλεις, αποτελεί παράγοντα υποβάθμισης της ποιότητας ζωής αλλά και, δευτερογενώς, παράγοντα κυκλοφοριακής συμφόρησης και αυξημένων αέριων ρύπων.

Ε. Τέλος, και στη βάση των προαναφερόμενων διαπιστώσεων η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι βασική προτεραιότητα της νέας Ελληνικής Στρατηγικής θα πρέπει να είναι η ποσοτικοποίηση των στόχων και η διατύπωση συγκεκριμένων επιχειρησιακών μέτρων για την αντιμετώπιση των χρονιζόντων και οξυνόμενων προβλημάτων που συνδέονται με τις μεταφορές. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι τόσο «τομεακού» χαρακτήρα, δηλ. να αφορούν άμεσα τις μεταφορικές υποδομές, όσο και πολεοδομικού χαρακτήρα, δηλ. να αφορούν τον τρόπο ένταξης του τομέα των μεταφορών στο κυρίαρχο μοντέλο πολεοδομικής πολιτικής στη μεταπολεμική περίοδο.

5.3. Βιώσιμη Παραγωγή και Κατανάλωση

Η δημιουργία αγαθών ή υπηρεσιών, των οποίων η κατανάλωση θα ικανοποιήσει αμέσως ή εμμέσως τις ανθρώπινες ανάγκες, είναι μια από τις βασικότερες λειτουργίες της οικονομίας.

Αξιολογώντας την ιδιαίτερη σημασία της βιώσιμης παραγωγής, αλλά και κατανάλωσης, στη διαδικασία της αειφόρου ανάπτυξης η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ως ιδιαίτερα σημαντική την πρωτοβουλία να συμπεριληφθεί η συγκεκριμένη ενότητα στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική. Παρόμοια ενότητα δεν υπάρχει στην ΕΣΑΑ του 2002. Η Ο.Κ.Ε. επομένως προτείνει:

Α. Να συμπεριληφθεί στη νέα Εθνική Στρατηγική ειδική ενότητα για τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση. Στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ, αν και υπάρχει ισότιμη αναφορά στη βιώσιμη παραγωγή και τη βιώσιμη κατανάλωση, εντούτοις τα παραδείγματα δράσεων αναφέρονται όλα στην παραγωγή. Κάτι ανάλογο κρίνεται σκόπιμο να αποφευχθεί στην Ελληνική Στρατηγική όπου προτείνεται πέραν της παραγωγής να προστεθούν άξονες πολιτικής για την προώθηση της αλλαγής των καταναλωτικών συνηθειών που δεν συνάδουν με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Προς την κατεύθυνση αυτή η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα πρέπει να υλοποιηθούν δράσεις που θα αφορούν τόσο την εκπαίδευση των καταναλωτών σε νέες καταναλωτικές συνήθειες (γενικότερα θέματα εκπαίδευσης από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση), όσο και τη δημιουργία κατάλληλων ελεγκτικών μηχανισμών για τον εντοπισμό παραβιάσεων των αρχών της ποιότητας και της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Β. Η Ο.Κ.Ε. προτείνει να υιοθετηθούν

συγκεκριμένα μέτρα με στόχο την περαιτέρω προώθηση της παραγωγής αλλά και της κατανάλωσης προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Γ. Τέλος, θεωρείται αναγκαία και η προώθηση της εφαρμογής συστημάτων διασφάλισης ποιότητας στις διαδικασίες παραγωγής με σκοπό την ιχνηλασιμότητα των υλικών που χρησιμοποιούνται και την παροχή έγκυρης πληροφόρησης στον καταναλωτή.

Η σήμανση προϊόντων αποτελεί ένα εργαλείο που εφαρμόζει η Ε.Ε. τόσο για την επιβράβευση προϊόντων για τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις, όσο και για την αποτελεσματική ενημέρωση των καταναλωτών. Το ίδιο αφορά και στην περιβαλλοντική πιστοποίηση δραστηριοτήτων μέσω του EMAS ή του ISO 14001. Το νέο Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο δίνει τη δυνατότητα προώθησης στην κατανάλωση προϊόντων και υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον, κάτι που δεν γινόταν μέχρι σήμερα.

Τουρισμός

Είναι κοινά αποδεκτό ότι ο τουρισμός, που συχνά αναφέρεται ως η «βαριά βιομηχανία» της Ελλάδας, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην ανάπτυξη τόσο της Περιφέρειας, όσο και των αστικών κέντρων, δημιουργώντας ισχυρές οικονομίες κλίμακας και σημαντικά εισοδήματα. Η διεθνής προβολή της Ελλάδας κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες ενίσχυσε σημαντικά την τουριστική κίνηση της χώρας. Η κυριότερη πρόκληση για τη βιομηχανία του τουρισμού (επιχειρήσεις και προορισμούς) είναι η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας με τρόπο περιβαλλοντικά και οικονομικά βιώσιμο. Με τρόπο δηλαδή που να διασφαλίζει το ότι δεν υπάρχει υπέρβαση των διαθέσιμων πόρων και των δυνατοτήτων αναπαραγωγής τους, παράλληλα με την εμπορική επιτυχία του τουριστικού προϊόντος. Η αειφόρος ανά-

πτυξη του τουρισμού συνδέεται περισσότερο με την ανάπτυξη της ποιότητας, παρά της ποσότητας. Το μοντέλο, επομένως, του ελληνικού τουρισμού επιβάλλεται να στηριχθεί στην περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική ποιότητα.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι τα διευρυμένα κίνητρα μέσω του επενδυτικού νόμου για τον εκσυγχρονισμό των τουριστικών μονάδων και η ανταπόκριση των επιχειρήσεων αποτελούν θετική εξέλιξη. Αντίστοιχα, η ενσωμάτωση των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού στον ΕΟΤ κινείται στη σωστή κατεύθυνση, στο βαθμό που δεν αναπαράγει γνωστές κακοδαιμονίες της δημόσιας διοίκησης (γραφειοκρατία, πελατειακές σχέσεις κ.λπ.). Τέλος, η επιτυχία των δράσεων αναβάθμισης των υποδομών των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων αναδεικνύει την αναγκαιότητα ενίσχυσης και γενίκευσής τους.

Προβλήματα, ωστόσο, εξακολουθούν να διαπιστώνονται αναφορικά με την προώθηση των ειδικών μορφών τουρισμού και την ποιότητα της παρεχομένης εκπαίδευσης των τουριστικών στελεχών. Επιπρόσθετα, απαιτούνται ειδικές ρυθμίσεις για να περισταλεί η αδήλωτη και ανασφάλιστη εργασία στον τουρισμό, η οποία έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, ώστε να μην επηρεαστεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ως άμεσες προτεραιότητες για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος:

- Την προώθηση των εναλλακτικών και των ήπιων μορφών τουρισμού.
- Το συνδυασμό της τουριστικής πολιτικής με την πολιτική για την προστασία των φυσικών πόρων, με σκοπό τη διασφάλιση της βιωσιμότητας. Η τουριστική ανάπτυξη οφείλει να κινείται με γνώ-

μονα την προστασία και το σεβασμό του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

- Την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας: θαλάσσιο περιβάλλον, νησιά, μεγάλη ποικιλία τοπίου, αρχαιότητες, θρησκευτικά μνημεία (π.χ. Άγιο Όρος και Μετέωρα), παραδοσιακοί οικισμοί.
- Την αποφυγή της μαζικοποίησης του τουριστικού προϊόντος (τουριστική ανάπτυξη τύπου Ισπανίας) με τον περιορισμό των πολύ μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων σε αυστηρά καθορισμένες περιοχές με βάση την ήδη διαμορφωθείσα κατάσταση, το φυσικό ανάγλυφο και το δομημένο περιβάλλον, καθώς και τις υπάρχουσες ή σχεδιαζόμενες υποδομές. Ο μαζικός τουρισμός έχει πολύ σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον και υπονομεύει μακροπρόθεσμα την τουριστική ανάπτυξη, καθώς αποφέρει διαρκώς μειούμενα κατά κεφαλήν έσοδα (ανά τουρίστα).

5.4. Διατήρηση και Διαχείριση Φυσικών Πόρων

Το ενιαίο τμήμα «Διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων» της Ευρωπαϊκής ΣΑΑ αντιστοιχεί στα ακόλουθα διακριτά τμήματα της Ελληνικής ΣΑΑ που αναφέρονται στη: α) «Μείωση αερίων ρύπων», β) «Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων», γ) «Διαχείριση υδατικών πόρων», δ) «Αντιμετώπιση της ερημοποίησης», ε) «Προστασία βιοποικιλότητας και φυσικών οικοσυστημάτων», στ) «Βιώσιμη διαχείριση των

δασικών πόρων», ζ) «Γεωργία-Αλιεία», και η) για θέματα μεταφορών-«Μεταφορές».

Η Ο.Κ.Ε. προτείνει να διατηρηθεί η διαφοροποίηση αυτή με ενδεχόμενη συγχώνευση των τριών τελευταίων τμημάτων -λόγω του ότι στην Ελλάδα υπάρχουν ακόμα πολύ σημαντικές αδυναμίες στα αντίστοιχα ζητήματα, που επιβάλλουν μια πιο λεπτομερή προσέγγιση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική. Ενδέχεται η τελευταία να αντιμετωπίζει πιο συνοπτικά αυτά τα ζητήματα, λόγω του ότι στην πλειονότητα των Ευρωπαϊκών χωρών τα αντίστοιχα προβλήματα έχουν λυθεί σε ικανοποιητικό βαθμό ή βρίσκονται σε συγκεκριμένη πορεία επίλυσης. Για να διευκολυνθεί αυτή η προσέγγιση, ο σχολιασμός στον παρόντα άξονα γίνεται ανά επιμέρους θέμα. Πάντως, εισαγωγικά προς τα εν λόγω τμήματα θα ήταν σκόπιμο να τεθούν στη νέα Ελληνική Στρατηγική ένας ή δύο οριζόντιοι στόχοι, μεταξύ των οποίων και ο αναφερόμενος στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη «Βελτίωση διαχείρισης και μείωση χρήσης μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και χρήση ανανεώσιμων πόρων σε ρυθμό που δεν υπερβαίνει την ικανότητα αναπαραγωγής τους».

α. Αέρια Ρύπανση

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας²⁰ είναι θέμα που στην υφιστάμενη Ελληνική ΣΑΑ είναι αρκετά επεξεργασμένο. Επισημαίνεται ότι αν και τα προβλεπόμενα στην Οδηγία²¹ όρια μέχρι το 2010 για τους άλλους -πλην των αερίων του θερμοκηπίου- αέριους ρύπους²² για την Ελλάδα είναι αρκετά χαμηλότερα από τα αντίστοιχα για το σύνολο της Ε.Ε., η συμμόρφωση προς αυτά προϋπο-

20. Ζήτημα που δεν ταυτίζεται με την κλιματική αλλαγή. Είναι εντοπισμένο γεωγραφικά στο αστικό περιβάλλον, και κυρίως στις μεγάλες πόλεις, και αφορά διαφορετικούς ρύπους. Υπάρχει βέβαια συγγένεια των δύο θεμάτων, και συχνά -αλλά όχι πάντα- στη βάση τους βρίσκονται οι ίδιες γενεσιουργές αιτίες.

21. Οδηγία 2001/81/ΕΚ "National Emissions Ceilings Directive" (NECD).

22. NH₃, NMVOC_s, NO_x, SO₂.

θέτει την προώθηση ενός συνεκτικού Προγράμματος Δράσης με εξειδικευμένα μέτρα ανά τομέα. Σημειώνεται, επίσης, ότι η Ε.Ε. έχει προωθήσει την Οδηγία 1999/30/ΕC θεσπίζοντας ανώτατες τιμές συγκεντρώσεων για τους ρύπους που απειλούν τη δημόσια υγεία, όπως το διοξείδιο του θείου (SO_2), τα οξειδία του αζώτου (NO_x), τα αιωρούμενα σωματίδια (PM_{10}), το όζον και το μόλυβδο.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι στη νέα Στρατηγική θα πρέπει να υπάρξουν επικαιροποιημένα στοιχεία για τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, καθώς υπάρχουν εκτιμήσεις ότι κατά τα τελευταία χρόνια η θετική εξέλιξη που είχε παρατηρηθεί μέχρι πριν από λίγα χρόνια²³, για ορισμένους τουλάχιστον ρύπους, έπαψε να ισχύει, ενώ έχει υπάρξει σημαντική αύξηση ρύπων νέου τύπου (αρωματικοί υδρογονάνθρακες).

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι οι επιχειρησιακές προσπάθειες για την επίτευξη των παραπάνω ορίων και για την εφαρμογή των κατευθύνσεων της Εθνικής Στρατηγικής υπήρξαν στο διάστημα που μεσολάβησε μη συστηματικές και ανεπαρκείς. Σε πολλές δράσεις, επίσης, δεν υπήρξε συνέχεια (π.χ. αποτελεσματικός έλεγχος των καταλυτών των αυτοκινήτων, επέκταση της παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας και στους νέους ρύπους), ούτε ενσωματώθηκε με σαφή τρόπο η αντιμετώπιση προβλημάτων στον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Σήμερα, τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα

μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη. Επίσης, προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εμφανίζονται και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται επιδείνωση της ποιότητας του ακουστικού περιβάλλοντος με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σχεδόν σε όλες τις τουριστικές περιοχές. Τέλος, προβλήματα υποβάθμισης έχουν παρουσιαστεί, και λόγω της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης του πληθυσμού σε ακτινοβολίες, κυρίως λόγω των γραμμών μεταφοράς ενέργειας και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

Οι αδυναμίες αυτές υποδεικνύουν, σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε., και τις κατευθύνσεις που πρέπει να ακολουθήσει η νέα Ελληνική Στρατηγική και συγκεκριμένα απαιτείται σαφής διατύπωση των επιχειρησιακών δράσεων και ποσοτική αποτίμηση των επιδιωκόμενων στόχων.

β. Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων

Εκτιμάται ότι σήμερα το 85% των παραγόμενων απορριμμάτων συλλέγεται κανονικά, ενώ το υπόλοιπο 15% συλλέγεται και διατίθεται πλημμελώς. Λιγότερο από το μισό όγκο των απορριμμάτων (43,8%) διατίθεται σε χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), ενώ υπάρχουν ακόμη στη χώρα εν ενεργεία χωματερές. Σύμφωνα με την καταγραφή της αρμόδιας Επιτροπής του

23. Σύμφωνα με εκτιμήσεις που χρονολογούνται στο έτος έκδοσης της υφιστάμενης Στρατηγικής, ο εκπομπές των NO_x (σε kg κατά κεφαλήν) στην Ελλάδα ήταν παρόμοιες με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αλλά δεν μειώθηκαν από το 1980. Οι εκπομπές SO_2 (σε kg κατά κεφαλήν) στην Ελλάδα ήταν σημαντικά υψηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ειδικά μετά το 1990. Μια ελαφρά μείωση παρατηρείται μετά το 1993. Μειώθηκαν σε πολύ μεγάλα ποσοστά οι συγκεντρώσεις του μονοξειδίου του άνθρακα (CO), του μολύβδου (Pb) και βρίσκονταν (περί το 2000) σε επίπεδα κάτω από τα ισχύοντα, αλλά και από τα νέα όρια ποιότητας της ατμόσφαιρας της Ε.Ε. Μειώθηκαν σε σημαντικό ποσοστό οι συγκεντρώσεις των αιωρούμενων σωματιδίων (TSP και PM_{10}), αλλά εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε επίπεδα ψηλότερα από τα ισχύοντα και τα νέα όρια. Τέλος, οι συγκεντρώσεις του διοξειδίου του αζώτου (NO_2) και του όζοντος (O_3) παρουσίασαν σταθεροποίηση ή/και μικρή ανοδική τάση και τείνουν να έχουν υπερβάσεις των νέων ορίων.

ΥΠΕΧΩΔΕ, υπάρχουν σήμερα 2.626 χωματερές (ΧΑΔΑ-Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων), από τις οποίες 1.453 ενεργές.

Αξιολογώντας την υφιστάμενη κατάσταση η Ο.Κ.Ε. καταλήγει στις εξής διαπιστώσεις:

- Η υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική καλύπτει με σχετική επάρκεια το ζήτημα σε επίπεδο γενικών αξόνων. Αν και δεν αναφέρεται ρητά στην έννοια της «ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων», αναφέρεται στις επιμέρους πτυχές και συγκεκριμένα στη μείωση της ποσότητας, στην ανακύκλωση και στην ασφαλή διάθεση των υπολειμμάτων, όπου δίνεται και η μεγαλύτερη έμφαση. Περιλαμβάνει, επίσης, αναφορά στη διαχείριση των βιομηχανικών και επικίνδυνα στερεών αποβλήτων.
- Η καθυστέρηση της αποκατάστασης των ΧΑΔΑ έχει οδηγήσει ήδη σε κατάδικη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αυτό το μη ικανοποιητικό αποτέλεσμα διαπιστώνεται παρά το ότι κατά την τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στην κατασκευή ΧΥΤΑ. Ακόμα μεγαλύτερη υστέρηση υπάρχει όσον αφορά την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων, με πολύ περιορισμένες προσπάθειες για τη μείωση του όγκου, και πολύ χαμηλή ανακύκλωση, στο επίπεδο του 8%. Ελλιπής είναι, επίσης, η διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων. Μόνο σχετικά πρόσφατα (Μάρτιος 2006) οριστικοποιήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείρισή τους. Υπάρχουν ποσότητες που έχουν αποθηκευτεί από παλαιότερες χρήσεις, οι οποίες θα πρέπει να υποστούν κατάλληλη διαχείριση, αφού η πλημμελής αντιμετώπισή τους εμπεριέχει πιθανούς κινδύνους για

τη δημόσια υγεία.

- Κατά τα τελευταία χρόνια προωθήθηκαν ο Εθνικός και οι Περιφερειακοί Σχεδιασμοί Απορριμμάτων, αλλά δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό έχουν εγκριθεί πλήρως (μέχρι πρόσφατα δεν είχαν εγκριθεί στο σύνολό τους), ούτε είναι γνωστός ο βαθμός εφαρμογής τους.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι οι βασικές κατευθύνσεις για τη νέα Στρατηγική, με βάση τα προαναφερόμενα, θα πρέπει να είναι οι εξής:

- α) Σαφής στροφή προς την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων, με την υγειονομική ταφή να είναι μόνο το τελικό στάδιο της όλης διαδικασίας αφορώντας στα υπολείμματα.
- β) Ειδική δράση για την αποκατάσταση-εξυγίανση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ).
- γ) Διερεύνηση του ενδεχόμενου χρήσης και άλλων μεθόδων τελικής διάθεσης (θερμική αξιοποίηση κλπ.).
- δ) Αποτίμηση του Εθνικού και των Περιφερειακών Σχεδιασμών Απορριμμάτων.
- ε) Αναφορά στο μείζον θέμα της κοινωνικής αποδοχής των υποδομών διαχείρισης απορριμμάτων.
- στ) Ποσοτική διατύπωση προγραμματιζόμενων και των επιδιωκόμενων στόχων και των δράσεων.

γ. Διαχείριση Υδατικών Πόρων

Το ζήτημα της διαχείρισης των υδατικών πόρων στην υφιστάμενη Εθνική Στρατηγική αντιμετωπίζεται στο κεφάλαιο «Χρήσεις και ποιότητα υδατικών πόρων» και όσον αφο-

ρά τις αρδεύσεις στο κεφάλαιο «Γεωργία-Αλιεία» (σημειώνεται ότι η χρήση νερού για άρδευση αντιστοιχεί περίπου στο 80% της συνολικής κατανάλωσης).

Όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση, εκτιμάται ότι η ποιότητα του πόσιμου νερού βρίσκεται γενικά σε αρκετά καλά επίπεδα. Ο δείκτης συνολικής κατανάλωσης ως προς τα διαθέσιμα αποθέματα κινείται σε ικανοποιητικά επίπεδα, με σημαντικές όμως αποκλίσεις σε ορισμένες τουριστικές περιοχές και αστικά κέντρα. Προβλήματα διαχείρισης των υδατικών πόρων εκδηλώνονται κυρίως στις πιο ευάλωτες περιοχές από πλευράς υδατικού ισοζυγίου και περιβαλλοντικών πιέσεων (νησιά, παράκτιες περιοχές, περιοχές έντονης γεωργικής ανάπτυξης). Υπάρχουν, επίσης, προβλήματα ποιότητας των δικτύων και απώλειας νερού. Αντίθετα, σημαντική σπατάλη νερού παρατηρείται στις αρδεύσεις.

Η Ο.Κ.Ε.²⁴ θεωρεί ότι στη νέα Στρατηγική:

Α. Απαιτείται να γίνει σε βάθος αποτίμηση της πορείας εναρμόνισης της χώρας με την Οδηγία-Πλαίσιο 2000/60/EC, η οποία ολοκληρώνει την ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα διαχείρισης των υδατικών πόρων, θέτοντας ένα χρονοδιάγραμμα 15 ετών. Σήμερα, ενώ έχει παρέλθει περίπου το ήμισυ του σχετικού χρόνου, η εφαρμογή της Οδηγίας παραμένει οριακή. Είναι γεγονός ότι υπάρχουν ειδικές δυσκολίες εφαρμογής της στην Ελλάδα, λόγω του ανάγλυφου και άλλων παραγόντων, αλλά προφανώς αυτό δεν αναιρεί την ανάγκη άμεσης προώθησης

του ζητήματος. Μεταξύ των ελλείψεων περιλαμβάνονται:

- η διάκριση των τύπων των επιφανειακών υδατικών σωμάτων και προσδιορισμός των αντίστοιχων τυποχαρακτηριστικών συνθηκών,
- ο σχεδιασμός και εκπόνηση μελετών βάσης για τον προσδιορισμό της οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδατικών σωμάτων,
- ο σχεδιασμός και υλοποίηση ενιαίου προγράμματος παρακολούθησης των υδατικών συστημάτων της χώρας,
- η εκπόνηση και εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων σε επίπεδο λεκάνης απορροής,
- η λήψη μέτρων για την ορθολογική χρήση υδατικών πόρων συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών (π.χ. ανάκτηση κόστους ύδατος, ιεράρχηση χρήσεων κ.λπ.), και
- η βέλτιστη αξιοποίηση των υπόγειων υδάτων.

Β. Θα πρέπει να προβλεφθεί συγκεκριμένη δράση ανάπτυξης διασυνοριακής συνεργασίας για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, καθώς υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξής τους.

Γ. Θα πρέπει να προστεθούν και δράσεις αποκατάστασης υποβαθμισμένων θαλάσσιων οικοσυστημάτων μέχρι το

24. Γνώμη Νο 96 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων-Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60 της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Οκτώβριος 2003, Γνώμη Νο 83 «Διαχείριση των Υδατικών Πόρων» Δεκέμβριος 2002.

2015, σύμφωνα με το Σχέδιο του Γιοχάνεσμπουργκ (2002), συμπεριλαμβανόμενης της επίτευξης μέγιστης απόδοσης αλιευμάτων μέχρι το 2015. Όσον αφορά το θέμα της ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιων ζωνών, που θέτει η νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική, μπορεί να καλυφθεί στο πλαίσιο του κεφαλαίου «Χωροταξία-Πολοδομία».

Δ. Τέλος, και πέρα από την αναγκαία επικαιροποίηση των στοιχείων, κύρια ανάγκη είναι η πλέον επιχειρησιακή διατύπωση των αναγκαίων δράσεων.

δ. Διαχείριση Αστικών Λυμάτων

Στην υφιστάμενη Στρατηγική γίνεται αναφορά στην εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΚ και υπάρχουν ποσοτικές εκτιμήσεις για το βαθμό εφαρμογής της, ο οποίος ήταν μέχρι το 2002 ανεπαρκής. Σημειώνεται ότι ορισμένες προθεσμίες της Οδηγίας ήταν μεταγενέστερες του έτους έκδοσης της υφιστάμενης Στρατηγικής.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ, σήμερα καλύπτονται με δίκτυο αποχέτευσης 38 από τους 94 οικισμούς Α' και Β' προτεραιότητας (δηλ. το 60%). Παράλληλα, καλύπτεται με Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ), που λειτουργεί, το 90% των οικισμών Α' και Β' προτεραιότητας. Σημειώνεται ότι το ίδιο ακριβώς ποσοστό αναφέρει και η υφιστάμενη Στρατηγική, κάτι που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, αν τα στοιχεία είναι ορθά, δεν υπήρξε πρόοδος. Επιπλέον, υπάρχουν και προβλήματα όπως η κακή λειτουργία μέρους των υφιστάμενων υποδομών.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η νέα Στρατηγική πρέπει να επικαιροποιήσει (και επιβεβαιώσει) τα σχετικά στοιχεία, να αναφερθεί με μεγαλύτερη έμφαση στο ζήτημα των δικτύων αποχέτευσης (για τα οποία δεν υπήρχε σχετική δράση, ενώ φαίνεται ότι παρουσιά-

ζουν σοβαρές ελλείψεις), και να διατυπώσει τις δράσεις με πλέον επιχειρησιακό τρόπο.

ε. Βιοποικιλότητα και Φύση

Η υφιστάμενη Στρατηγική περιλαμβάνει ανάλυση του ζητήματος της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανόμενων των δασών (στα οποία αφιερώνεται ιδιαίτερο κεφάλαιο), καθώς και των πιέσεων που υφίστανται. Ιδιαίτερο κεφάλαιο αφιερώνεται, επίσης, στο ζήτημα της ερημοποίησης (που δεν υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική). Η Ο.Κ.Ε., ωστόσο, επισημαίνει ότι παρατηρούνται και σημαντικές ελλείψεις και ανεπάρκειες στις πολιτικές που ακολουθούνται στα προαναφερόμενα ζητήματα. Ειδικότερα:

Α. Στην Ελλάδα παρατηρείται διαχρονικά μείωση της ποιότητας και ποσότητας της φυσικής βλάστησης, με αποτέλεσμα τη διάβρωση των εδαφών και αρνητικές επιπτώσεις στα ποτάμια και τις λίμνες, στη βιοποικιλότητα και στον κύκλο του νερού. Προβλήματα δημιουργεί και η υπεραλίευση, με μείωση των ιχθυοαποθεμάτων και υποβάθμιση των εθνικών οικοσυστημάτων.

Β. Μέχρι σήμερα ο τρόπος προστασίας των περιοχών του δικτύου Natura ήταν αναποτελεσματικός. Σε καμία από τις περιοχές που είχαν προταθεί από τη Ελλάδα για ένταξη στο δίκτυο δεν είχε θεσμοθετηθεί μέχρι την έκδοση της υφιστάμενης Εθνικής Στρατηγικής Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ). Η Περιβαλλοντική Μελέτη αποτελεί το αναγκαίο θεσμικό εργαλείο για την επαρκή προστασία, αλλά και για την (οικο)ανάπτυξη των περιοχών αυτών, χωρίς το οποίο ο χαρακτηρισμός τους ως προστατευόμενων είναι σχεδόν θεωρητικός. Στην περίοδο που μεσολάβησε (2003-2006) θεσμοθετήθηκαν επτά ΕΠΜ, που αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου. Μικρός παραμένει και ο αριθμός των περιο-

χών του δικτύου που διαθέτουν φορέα διαχείρισης, ενώ πολλοί από τους τελευταίους έχουν σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης και λειτουργίας.

Και στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει θεσμοθετημένη ΕΠΜ ή άλλη μορφή προστασίας, η εφαρμογή τους είναι συχνά πλημμελής. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει συχνά μια τάση «υπερπροστασίας», που είτε εκδηλώνεται με αναντίστοιχα προς την πραγματική κατάσταση κανονιστικά μέτρα (όταν υπάρχει θεσμοθέτηση), είτε εκδηλώνεται με δικαστικές αποφάσεις. Και τα δύο φαινόμενα -μη προστασία και υπερπροστασία- βρίσκονται σε αντίθεση με την ολοκληρωμένη λογική της «τρισυπόστατης» αειφορίας.

Γ. Δεν υπάρχει αναφορά στο ζήτημα του τοπίου, το οποίο έχει μείζονα σημασία και πολλές διαστάσεις στην Ελλάδα (μεγάλη ευαισθησία και ποιότητα, στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, τουριστικός πόρος, μεγάλες πιέσεις από τον τουρισμό και την άναρχη αστικοποίηση) και για την προστασία του οποίου η χώρα έχει υπογράψει διεθνή σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Δ. Νέα εξέλιξη που αξίζει να αναφερθεί είναι το θεσμικό πλαίσιο για τη διαδικασία οριοθέτησης των υδατορεμάτων (Ν. 3010/2002) για την προώθηση της εφαρμογής του οποίου θα πρέπει να προβλεφθεί ειδική δράση.

Ε. Δεν υπάρχει αποτίμηση του μηχανισμού Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), ενώ νέο στοιχείο είναι η μεταρρύθμιση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου (Ν. 3010/2002). Νέο στοιχείο είναι, επίσης, η (καθυστερημένη) ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ περί Στρατηγικής Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων (ΣΠΕ).

ΣΤ. Θέματα που αναφέρονται στη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική και λείπουν από την υφιστάμενη Ελληνική είναι η εφαρμογή της Συμφωνίας για τη Στρατηγική Βιοποικιλότητας, και η συμβολή στην επίτευξη των τεσσάρων πλανητικών στόχων του ΟΗΕ για τα δάση. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα πρέπει να προβλεφθεί η διαμόρφωση και εφαρμογή Εθνικής Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, καθώς και επιμέρους θεματικές στρατηγικές για τους υγροτόπους, τα δάση και ορεινά οικοσυστήματα, τα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα, κ.λπ.

Ζ. Τέλος, σε σχέση με την ειδική αναφορά στην ερημοποίηση, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι πρέπει να παραμείνει, έστω και αν δεν υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική. Θα μπορούσε να συμπεριλάβει και συγγενή θέματα, όπως η αποκατάσταση-αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων μεταλλευτικών και λατομικών χώρων, η κατασκευή τεχνικών έργων για τη σταθεροποίηση των ακτογραμμών που παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα διάβρωσης και η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας περιοχών όπου λαμβάνει χώρα υπερβόσκηση.

στ. Ακουστικό Περιβάλλον-Ακτινοβολίες

Δεν υπάρχει συστηματική αναφορά στο θέμα του ακουστικού περιβάλλοντος και των ακτινοβολιών στη υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική (κάποια αναφορά υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική).

Δεδομένου ότι τα προβλήματα ηχορύπανσης είναι πολύ έντονα στην Ελλάδα (αστικό περιβάλλον, και τουριστικές ζώνες), και παράλληλα λαμβανομένου υπόψη του αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τους κινδύνους από τις ακτινοβολίες, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι πρέπει να προβλεφθούν σχετικές δράσεις.

Μείζονες δράσεις, όσον αφορά το θόρυβο, θα πρέπει να είναι η ολοκλήρωση και επικαιροποίηση της χαρτογράφησης του θορύβου στα αστικά κέντρα και σε ευαίσθητες σε θόρυβο περιοχές, και η εκπόνηση Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης για τη μείωση των επιπέδων θορύβου σε μεγάλα αστικά κέντρα. Ως ειδικότερες δράσεις ενδεικτικά προτείνονται η υλοποίηση έργων αντιθορυβικής προστασίας από τον κυκλοφοριακό θόρυβο σε επιλεγμένες περιοχές εντός αστικών ιστών, η εφαρμογή προγράμματος μέτρων μείωσης των επιπέδων θορύβου σε περιοχές αναψυχής, η εφαρμογή προγράμματος μέτρων για τη μείωση του θορύβου από τις μεταφορές, και η προώθηση «ήσυχων» προϊόντων.

ζ. Γεωργία και Αλιεία

Η Ο.Κ.Ε.²⁵ θεωρεί ότι η διαχείριση, ανάπτυξη και εκμετάλλευση του γεωργικού και αλιευτικού τομέα της χώρας θα πρέπει να αποτελέσει χωριστή ενότητα στην Εθνική ΣΑΑ. Και στους δύο τομείς βασική συνιστώσα για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξή τους είναι η προστασία και η ορθολογική τους εκμετάλλευση κατά βιώσιμο τρόπο. Βασικές προτεραιότητες πολιτικής θα πρέπει να αποτελέσουν:

- Η προστασία, ανάπτυξη και ορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών και αλιευτικών πόρων και του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων των δασών.
- Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδόσεων του αγροτικού κόσμου.
- Η αποκατάσταση του γεωργικού ή δα-

σικού δυναμικού που έχει καταστραφεί από φωτιά ή άλλες φυσικές καταστροφές.

- Η εφαρμογή των αρχών υπεύθυνης αλιείας και υδατοκαλλιέργειας.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξη βιώσιμων, από οικονομικής απόψεως, εκμεταλλεύσεων/επιχειρήσεων στο γεωργικό και αλιευτικό τομέα.

η. Νησιά και ορεινές περιοχές

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η Εθνική ΣΑΑ θα ήταν σκόπιμο να ασχοληθεί ειδικότερα με περιοχές της χώρας με ειδικά χαρακτηριστικά, όπως τα νησιά και οι ορεινές περιοχές. Αν και τα προβλήματα δεν είναι τα ίδια πάντα στις δύο περιπτώσεις, υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες. Επιγραμματικά, ορισμένα από τα ζητήματα που μπορούν να θιγούν αναφορικά με τα νησιά ή/και τις ορεινές περιοχές είναι: η προσβασιμότητα, οι ελλείψεις σε υποδομές και υπηρεσίες σε σχέση με τα αστικά κέντρα, η έλλειψη αυτάρκειας σε φυσικούς πόρους, το τεχνολογικό έλλειμμα, η ενεργειακή αυτονομία τους και η γήρανση του πληθυσμού τους.

θ. Διαχείριση διασυνοριακών πόρων

Τα μέχρι σήμερα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας είχαν περιορισμένα αποτελέσματα, σημαντική υστέρηση στην οικονομική και φυσική πρόοδο των έργων και σημαντικά προβλήματα στη διαχείριση και εφαρμογή τους.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στα σημεία που αφο-

25. Βλ. επίσης Γνώμη Νο 109 «Γεωργία και ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας» Ιούλιος 2004, Γνώμη Νο 103 «Διεύρυνση και μεταρρύθμιση Αγροτικής Πολιτικής» Δεκέμβριος 2003, Γνώμη Νο 80 «Ε.Π Αγροτική Ανάπτυξη/Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» Οκτώβριος 2002, Γνώμη Νο 77 « Ε.Π. Αλιείας Γ' Κ.Π.Σ.» Ιούλιος 2002.

ρούν στη διαχείριση των φυσικών πόρων στις ευαίσθητες γεωπολιτικά περιοχές των νησιών και των διασυνοριακών περιοχών της χώρας, ιδιαίτερα τώρα με την είσοδο των νέων μελών στην Ε.Ε. Είναι ακόμη αναγκαία η θεσμοθέτηση πλαισίου διαχείρισης των φυσικών, ενεργειακών, και κυρίως υδατικών πόρων μεταξύ κρατών-μελών της Ε.Ε. (Βουλγαρία, Ρουμανία) και μη (FYROM, Αλβανία), καθώς και η ανάπτυξη υποδομών για την αντιμετώπιση πλημμυρικών καταστάσεων, η κατασκευή και λειτουργία μονάδων επεξεργασίας και διαχείρισης αποβλήτων και η παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων κατά μήκος της συνοριακής γραμμής.

5.5. Χωρικές πολιτικές (χωροταξία, πολεοδομία)

Στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική δεν υπάρχει ειδικό τμήμα για τις χωρικές πολιτικές, αν και υπάρχουν διάσπαρτες σχετικές αναφορές, ιδίως όσον αφορά τον πολεοδομικό σχεδιασμό ως μηχανισμό προώθησης της αειφορίας σε πολλά πεδία. Στην υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική υπάρχει ιδιαίτερο και πολύ εμπεριστατωμένο κεφάλαιο.

Η διαφοροποίηση αυτή αιτιολογείται από τη μικρή ή και αρνητική συμβολή στην αειφορία που είχαν οι χωρικές πολιτικές στην Ελλάδα. Παλαιότερα, το γεγονός αυτό συμβάδιζε με θετικές συνέπειες στην οικονομική μεγέθυνση, ακριβώς επειδή η τελευταία βασίστηκε στη μη εσωτερίκευση στις οικονομικές μονάδες και στα νοικοκυριά του περιβαλλοντικού κόστους της ανάπτυξης και της κατανάλωσης. Ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του '90 άρχισαν να υπάρχουν παρενέργειες του προτύπου πολεοδόμησης και χωροταξικής οργάνωσης στις οικονομικές διαδικασίες (καταστροφή πόρων αναγκαιών για την μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη, νόθευση των κανόνων του ανταγωνισμού κ.λπ.). Στο κοινωνικό

πεδίο, επίσης, ορισμένες θετικές συνέπειες που είχαν υπάρξει παλαιότερα (π.χ. στέγαση με αποδεκτό κόστος των χαμηλών εισοδημάτων στρωμάτων, μέσω της αυθαίρετης δόμησης, της εκτός σχεδίου δόμησης, των υψηλών ΣΔ κ.λπ.) έχουν σταματήσει να υφίστανται. Παράλληλα, η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί πλέον μείζονα περιοριστικό παράγοντα στην προώθηση μεγάλων επενδύσεων σε πολλούς τομείς (ΑΠΕ, τουρισμός, βιομηχανία...), γεγονός που οδηγεί σε μεγάλες καθυστερήσεις ή και ματαιώσεις επενδύσεων.

Οι περισσότερες διαπιστώσεις της υφιστάμενης Ελληνικής Στρατηγικής για την πολεοδομική και χωροταξική πολιτική ισχύουν και σήμερα, ιδίως στο βαθμό που αναφέρονται σε πάγια διαχρονικά χαρακτηριστικά της. Ειδικά στην περίπτωση της πολεοδομίας, δεν έχουν υπάρξει ουσιαστικά εξελίξεις από την περίοδο σύνταξης της υφιστάμενης Στρατηγικής. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός και ο καθορισμός των χρήσεων γης συνδέεται άμεσα με την αειφορία, και συνεπώς είναι αναγκαίο να καλυφθεί το ζήτημα από τη νέα Ελληνική Στρατηγική.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσον αφορά το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, βρίσκεται σε τελικό στάδιο η εκπόνηση νέας σχετικής μελέτης (μελέτη Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου) που θα θεσμοθετηθεί ως «Γενικό Πλαίσιο» και η οποία προβλέπεται να δημοσιοποιηθεί στο αμέσως προσεχές διάστημα.

Τέλος, θετικά κρίνεται η εκπόνηση και (αναμενόμενη στους επόμενους μήνες) έγκριση μιας σειράς Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, που αφορούν τις ΑΠΕ, τον Τουρισμό, τη Βιομηχανία, τον Παράκτιο Χώρο, και τον Ορεινό Χώρο. Τα σχέδια αυτά, που

είναι εθνικής εμβέλειας και τομεακού χαρακτήρα, είναι τα πρώτα²⁶ σχέδια τύπου «οδηγίας» που θα εγκριθούν στην Ελλάδα. Πρόκειται για το είδος σχεδιασμού που αποτελεί το σκληρό πυρήνα της στρατηγικής της χωροταξίας σχεδόν σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες, και συνεπώς αποτελεί ένα πολύ σημαντικό βήμα.

5.6. Δημόσια Υγεία και Περιβάλλον

Αποτελεί βασικό μέλημα του κράτους²⁷ η υγεία όλων των κατοίκων της χώρας, αλλά και χρέος κάθε πολίτη να περιφρουρεί τη δημόσια υγεία. Η σύγχρονη δημόσια υγεία έχει υπερβεί προ πολλού τα περιορισμένα όρια της υγιεινής και πρόληψης, ενώ περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δράσεις, οι οποίες αποσκοπούν σε μια ενεργητική παρέμβαση ελαχιστοποίησης των κινδύνων. Σε μια εποχή που οι παράγοντες κινδύνου για τη δημόσια υγεία ολοένα και αυξάνουν, είναι επιβεβλημένη η οργάνωση των υπηρεσιών δημόσιας υγείας, όπως αυτή ορίζεται μέσα από τη σύγχρονη διευρυμένη έννοιά της.

Σύμφωνα με τις απόψεις της Ο.Κ.Ε., η πολιτική της δημόσιας υγείας οφείλει να συνδυάζεται και να αλληλοσυμπληρώνεται τόσο με τη γενικότερη πολιτική της υγείας (π.χ. πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας), όσο και με θέματα τα οποία θεωρούνται κοινωνικές ανάγκες υψηλής προτεραιότητας, όπως, για παράδειγμα, η καταπολέμηση της φτώχειας και η ενίσχυση των πληθυσμιακών εκείνων ομάδων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Επίσης, οι πολιτικές για τη δημόσια υγεία θα πρέπει να εκτείνονται και σε δράσεις για τον οικογενειακό προγραμματισμό, την καταπολέμηση της βίας και κα-

κομεταχείρισης παιδιών, την καταπολέμηση του AIDS/HIV, της χρήσης ναρκωτικών και αλκοόλ κ.λπ.

Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η δημόσια υγεία θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο υψηλής και μόνιμης προτεραιότητας και να μην αποτελεί αντικείμενο δημόσιου προβληματισμού περιστασιακά. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι πολιτικές δημόσιας υγείας να συνδυάζονται με τις πολιτικές υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους της εργασίας, ασφάλειας των τροφίμων κ.α.

Η ενότητα που αφορά στη δημόσια υγεία στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων, τα οποία συνδέονται με την προαγωγή της καλής δημόσιας υγείας και την άρση των κινδύνων από τους οποίους αυτή απειλείται. Σημαντικά, κατά την Ο.Κ.Ε., ζητήματα που άπτονται της δημόσιας υγείας και τα οποία θα πρέπει να ενταχθούν στην Εθνική ΣΑΑ αφορούν:

- α) στην εφαρμογή του κανονισμού REACH για τις χημικές ουσίες στη χώρα μας, ο οποίος τίθεται σε ισχύ τον Απρίλιο του 2007,
- β) στην ποιότητα του αέρα στο εσωτερικό των κτηρίων και τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν σε αυτήν,
- γ) στην ασφάλεια τροφίμων και ζωοτροφών,
- δ) στην αναβάθμιση των υποδομών παροχής υπηρεσιών υγείας,
- ε) στη δημιουργία συνθηκών ετοιμότητας

26. Στην πραγματικότητα έχει εγκριθεί και το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τα Σωφρονιστικά Καταστήματα (2003), αλλά προφανώς πρόκειται για ειδικού χαρακτήρα και ρόλου κείμενο.

27. Άρθρο 21 του Συντάγματος.

στο ΕΣΥ για την αντιμετώπιση τροπικών ή άλλων νόσων (ελονοσία, λεισμανίαση κ.ά.) που μπορεί να εμφανισθούν λόγω της ανόδου της θερμοκρασίας,

- στ) στη στελέχωση των υπηρεσιών προληπτικής ιατρικής προκειμένου να αντιμετωπίσουν ένα πλατύ φάσμα προβλημάτων υγείας,
- ζ) στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και του νερού, που δεν περιλαμβάνονται στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ, παρά μόνο ως βελτίωση της πληροφόρησης για την περιβαλλοντική ρύπανση. Στη χώρα μας το πρόβλημα παραμένει και επομένως πρέπει να υπάρξει σαφής αναφορά στην Εθνική ΣΑΑ με συγκεκριμένες πολιτικές και δράσεις,
- η) στην κάλυψη του συνόλου των αστικών κέντρων από μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και
- θ) στην εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών για τη μείωση των εκπομπών από τη βιομηχανία.

5.7. Κοινωνική Ένταξη, Δημογραφία και Μετανάστευση

Σύμφωνα με τα στατιστικά δημογραφικά στοιχεία, παρατηρείται μείωση του δείκτη γονιμότητας (χαμηλότερος από το μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε.) και αύξηση του δείκτη γήρανσης στη χώρα μας.

Στην ανανεωμένη Ευρωπαϊκή ΣΑΑ δεν προβλέπεται ουσιαστικά κανένα μέτρο πολιτικής για την ουσιαστική αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος (δηλ. μέ-

τρα για την αύξηση του ρυθμού των γεννήσεων σε «βιώσιμα επίπεδα» έτσι ώστε να ανακοπεί η γήρανση και η φυσική μείωση του πληθυσμού), αφήνοντας εμμέσως να εννοείται ότι ενδεχομένως η απάντηση στο πρόβλημα είναι η μετανάστευση.

Σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε., στη χώρα μας θα πρέπει να υπάρξουν περαιτέρω πολιτικές στήριξης των νέων οικογενειών αλλά και των ήδη πολυτέκνων, με οικονομικές και κοινωνικές παροχές, ώστε να αντιμετωπισθεί το έντονο πρόβλημα υπογεννητικότητας και γήρανσης του πληθυσμού. Παράλληλα, θα πρέπει να δοθεί έμφαση τόσο στην ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, όσο και στην ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας όλων των επιμέρους ομάδων του εργατικού δυναμικού.

Μετανάστευση

Την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα η χώρα μας έγινε δέκτης μεγάλης εισροής μεταναστών. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, οι αλλοδαποί αποτελούσαν το 7,27% του συνολικού πληθυσμού. Η Ο.Κ.Ε. έχει προσεγγίσει το θέμα των μεταναστών αναλυτικά με την έκδοση σχετικής Γνώμης Πρωτοβουλίας²⁸.

Σύμφωνα με τα βασικά συμπεράσματα και τις απόψεις που διατυπώθηκαν, θα πρέπει να υπάρξει μία ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική στη χώρα μας με έμφαση στην ένταξη των μεταναστών στον κοινωνικό και οικονομικό κορμό της. Νέες νομοθετικές ρυθμίσεις για τους μετανάστες θα πρέπει να έπονται μελετών απολογισμού και αξιολόγησης των προηγούμενων ρυθμίσεων. Οι διαδικασίες νομιμοποίησης θα πρέπει να εί-

28. Γνώμη Νο 165, «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», Ιανουάριος 2007, Γνώμη Νο 133 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια», Ιούλιος 2005, Γνώμη Νο 110 «Η Μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ των κρατών στην περιοχή της Μεσογείου», Ιούλιος 2004.

ναι απλές, ώστε να ενθαρρύνουν και όχι να αποθαρρύνουν τους αλλοδαπούς και τους τυχόν εργοδότες τους για τη συμμετοχή σε αυτές και να πλαισιώνονται με προγράμματα ουσιαστικής ένταξης των μεταναστών στο κοινωνικό γίνεσθαι της χώρας. Είναι αναγκαία η αποτελεσματική καταπολέμηση της αδήλωτης απασχόλησης των μεταναστών, στο πλαίσιο άλλωστε, μιας γενικότερης στρατηγικής για τη μείωση γενικότερα της αδήλωτης απασχόλησης. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να εντατικοποιηθούν και να καταστούν αποτελεσματικότεροι οι μηχανισμοί ελέγχου (Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας και Ι.Κ.Α.).

Η υλοποίηση της μεταναστευτικής πολιτικής πρέπει να διασφαλίζει το στοιχείο του κοινωνικού ελέγχου μέσω της συμμετοχής στα σχετικά όργανα των κοινωνικών φορέων, ώστε να δημιουργούνται συνθήκες διαφάνειας και να αποθαρρύνονται καταστάσεις που θα ευνοούν αθέμιτες συναλλαγές. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθούν οι υπηρεσίες που ασκούν τη μεταναστευτική πολιτική όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και ποιοτι-

κά, με την έννοια της ευαισθητοποίησης και της εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων υπαλλήλων στα ζητήματα και τις ιδιαιτερότητες των μεταναστών ως πληθυσμιακής ομάδας. Η κατοχύρωση των δικαιωμάτων των μεταναστών στο πλαίσιο θέσπισης και αναθεώρησης της εθνικής νομοθεσίας προαπαιτεί την μελέτη του διεθνούς νομικού πλαισίου αυτών των δικαιωμάτων (ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης και Διεθνής Οργάνωση Εργασίας), ώστε να υπάρχει αποτύπωση και των ρυθμίσεων αυτών στα εθνικά νομοθετήματα.

Τέλος, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η μεταναστευτική πολιτική πρέπει να έχει έντονη και την ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση. Η χώρα μας οφείλει να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στις διαδικασίες χάραξης μίας τέτοιας πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ασκεί και ενεργητικές πολιτικές προς τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και κοινωνικο-οικονομική τους σταθερότητα.

6. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΦΤΩΧΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η φτώχεια θεωρείται ως παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα που μαστίζει ακόμη και ολόκληρες χώρες. Η φτώχεια δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως έλλειψη πόρων, αλλά αδυναμία στην κατανομή και τη διαχείρισή τους.

Στη χώρα μας ζουν περίπου 2.200.000 άνθρωποι κάτω από το όριο της φτώχειας, όπως αυτό ορίζεται στην Ε.Ε. (4.800 ευρώ ετήσιο εισόδημα για ένα μονομελές νοικοκυριό και 10.800 ευρώ για τετραμελή οικογένεια), δηλαδή το 21.1% του συνολικού πληθυσμού σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ε.Ε. που είναι το 15%. Η Ο.Κ.Ε. με την υπ'

αριθμόν 41 Γνώμη Πρωτοβουλίας²⁹ πρότεινε τη χάραξη ολοκληρωμένης πολιτικής και την εφαρμογή συγκεκριμένης στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας. Παρόμοιες πολιτικές και δράσεις θα πρέπει να υπάρξουν και στην ΕΣΑΑ. Οι δράσεις αυτές δεν θα πρέπει να περιορίζονται σε πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας, αλλά να συνδέονται οργανικά και με τις: α) επιμέρους εκφάνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής, β) ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, γ) πολιτικές κοινωνικής ασφάλειας και υγείας, δ) πολιτικές εναντίον του κοινωνικού ρατσισμού και ε) περιφερειακές πολιτικές.

29. Γνώμη Νο 41, «Η Φτώχεια στην Ελλάδα», Ιούλιος 2000.

7. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Η υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική, σε αντίθεση με τη νέα Ευρωπαϊκή στρατηγική, δεν περιέχει σχετικό τμήμα. Λόγω της ιδιαίτερης σημασίας του θέματος, που αποτελεί ένα από τα κύρια πεδία της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αναγκαίο να συμπεριληφθούν στη νέα Ελληνική Στρατηγική και οι δύο συνιστώσες του και συγκεκριμένα: α) η εκπαίδευση και κατάρτιση και β) η έρευνα και ανάπτυξη.

7.1. Κοινωνία της Γνώσης

Η Κοινωνία της Γνώσης αποτελεί αναμφίβολα έναν από τους σημαντικότερους άξονες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την επίτευξη του βασικού στόχου της στρατηγικής της Λισσαβόνας, δηλαδή μίας Ευρωπαϊκής Οικονομίας ανταγωνιστικής και δυναμικής, βασισμένης στη γνώση και ικανής για βιώσιμη ανάπτυξη με περισσότερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

Εκπαίδευση και κατάρτιση

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η εκπαίδευση είναι όχημα προώθησης αλλαγών στις συμπεριφορές και νοοτροπίες και επίσης μηχανισμός κοινωνικής συνοχής και ευημερίας. Επομένως προτείνει:

- να ληφθεί υπόψη η Ανακοίνωση της Επιτροπής «2010-Μια Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση»,

- να γίνει αναφορά στην ανάγκη για πιο ποιοτικά, και ταυτόχρονα πιο ανοικτά, συστήματα εκπαίδευσης. Σχετικό σημαντικό κείμενο είναι η Στρατηγική για μια Εκπαίδευση που προωθεί τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UNECE, Vilnius 2005),
- να ενσωματωθεί η αειφορία στα προγράμματα σπουδών της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προπτυχιακά και μεταπτυχιακά, σε πολύ μεγάλο φάσμα γνωστικών αντικειμένων, δεδομένου του εύρους της,
- στο πεδίο της κατάρτισης και συνεχούς εκπαίδευσης, πρέπει αντίστοιχα να αυξηθούν τα σχετικά για την αειφορία προγράμματα και, κυρίως, να ενσωματωθεί η αειφορία και σε προγράμματα που εστιάζουν σε διάφορους τομείς που συνδέονται με αυτήν.

7.2. Έρευνα και ανάπτυξη

Σύμφωνα με τις απόψεις της Ο.Κ.Ε.³⁰ βασικές προτεραιότητες της ερευνητικής πολιτικής πρέπει να αποτελέσουν η αναδιοργάνωση του ερευνητικού συστήματος στην κατεύθυνση βελτίωσης της αναπτυξιακής του απόδοσης και, παράλληλα, η αύξηση και η αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων. Προς την κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία η λήψη πρόσθετων μέτρων για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και την ενίσχυση των μηχανισμών παραγωγικής αξιοποίησης των ερευνητικών

30. Γνώμη Νο 129, « Τομείς προτεραιότητας ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας-2005», Μάρτιος 2005.

αποτελεσμάτων, με στόχο την αύξηση τόσο της ερευνητικής δραστηριοποίησης του ιδιωτικού τομέα, όσο και της αύξησης των καινοτόμων επενδυτικών δράσεων.

Σημαντικά, επίσης, θα συμβάλει και η υιοθέτηση μέτρων που θα προωθούν μηχανισμούς μεταφοράς κατάλληλα προσαρμοσμένης στα ελληνικά δεδομένα γνώσης από άλλες περισσότερο τεχνολογικά αναπτυγμένες χώρες. Βασικό στόχο πρέπει να

αποτελέσει, επίσης, η σύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις σύμφωνα με τις ανάγκες των τομέων και κλάδων της ελληνικής οικονομίας καθώς και η αξιολόγηση των επιδόσεων των ερευνητικών ιδρυμάτων, βάσει ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων για την χρηματοδότησή τους.

Τέλος, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί άμεσα και το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας.

8. ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΣΑ

Τα προβλήματα απορρόφησης κονδυλίων που έχουν παρουσιασθεί κατά το παρελθόν καθιστούν αναγκαία τη λήψη των κατάλληλων μέτρων και την ενεργοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων, ώστε να διαμορφωθούν συνθήκες έγκαιρης απορρόφησης και προϋποθέσεις βιωσιμότητας των κοινοτικών προγραμμάτων και μετά το πέρας της χρη-

ματοδότησης. Μεταξύ των προτεραιοτήτων θα πρέπει να είναι και η εξασφάλιση πόρων για την οργάνωση και λειτουργία των απαραίτητων φορέων (π.χ. φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, ΕΟΕΔΣΑΠ³¹ κ.λπ.), καθώς και των αναγκαίων ελεγκτικών μηχανισμών.

31. Γνώμη Νο 124, «Έκθεση Ομάδας Υψηλού επιπέδου του Wim Kok», Δεκέμβριος 2004.

9. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της Εθνικής ΣΑΑ είναι η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η εμπλοκή της ελληνικής κοινωνίας στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης. Τα συναρμόδια Υπουργεία και οι φορείς θα πρέπει να την εντάξουν στην επικοινωνιακή τους πολιτική. Με τρόπο καταληπτό θα πρέπει να γνωστοποιηθεί στους Έλληνες πολίτες, προκειμένου αυτοί να γίνουν κοινωνοί της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης. Η αυτοδιοίκηση καθώς και οι κοινωνικοί φορείς μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτόν τον τομέα. Στο κεφάλαιο αυτό εντάσσεται και η Κοινωνική Εταιρική Ευθύνη, η οποία βρίσκεται στα σπάργανα στη χώρα μας.

Επίσης, σε επίπεδο διοικητικής οργάνωσης η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι απαιτούνται ριζικές μεταρρυθμίσεις ώστε η Δημόσια Διοίκηση να καταστεί ικανή να διαχειρισθεί τις νέες απαιτήσεις. Πρόκειται για οριζόντια θέματα που άπτονται πολλών Υπουργείων, τα οποία λειτουργούν με κάθετη αντίληψη των πραγμάτων, σε πολλές δε περιπτώσεις και ανταγωνιστικά μεταξύ τους, ιδίως στο θέμα των αρμοδιοτήτων. Ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης είναι αναγκαία προϋπόθεση για την αποτελεσματική συμβολή του στην προώθηση των πολιτικών για την

αειφόρο ανάπτυξη στη χώρα μας. Όπως η Ο.Κ.Ε. έχει προτείνει³², ο εκσυγχρονισμός αυτός αφορά στα ακόλουθα:

- ο Κωδικοποίηση και απλοποίηση της νομοθεσίας.
- ο Διασφάλιση της διαφάνειας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.
- ο Άρση της αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων και Υπηρεσιών, ώστε να απλοποιηθεί το σύστημα ενεργοποίησης των Υπουργικών Αποφάσεων.
- ο Μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών.
- ο Σαφή κατανομή ρόλων και ευθύνης στους δημόσιους υπαλλήλους και διαρκής επιμόρφωση τους.
- ο Εκσυγχρονισμό της λογιστικής οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης.
- ο Ταχεία ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

32. Γνώμη Νο 155, «Βελτίωση της διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης», Ιούνιος 2006.

10. ΕΦΑΡΜΟΓΗ, ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΣΗ

Βασική προϋπόθεση επιτυχούς εφαρμογής του μοντέλου της αειφορίας είναι η ποσοτική και ποιοτική καταμέτρηση των αποτελεσμάτων με τη χρήση δεικτών. Υπενθυμίζουμε ότι μία πρώτη προσπάθεια αποτίμησης με δείκτες της ΕΣΑΑ 2002 είχε γίνει από το ΕΚΠΑΑ το 2003. Στην νέα ΕΣΑΑ κρίνεται απαραίτητη η ποσοτικοποίηση των

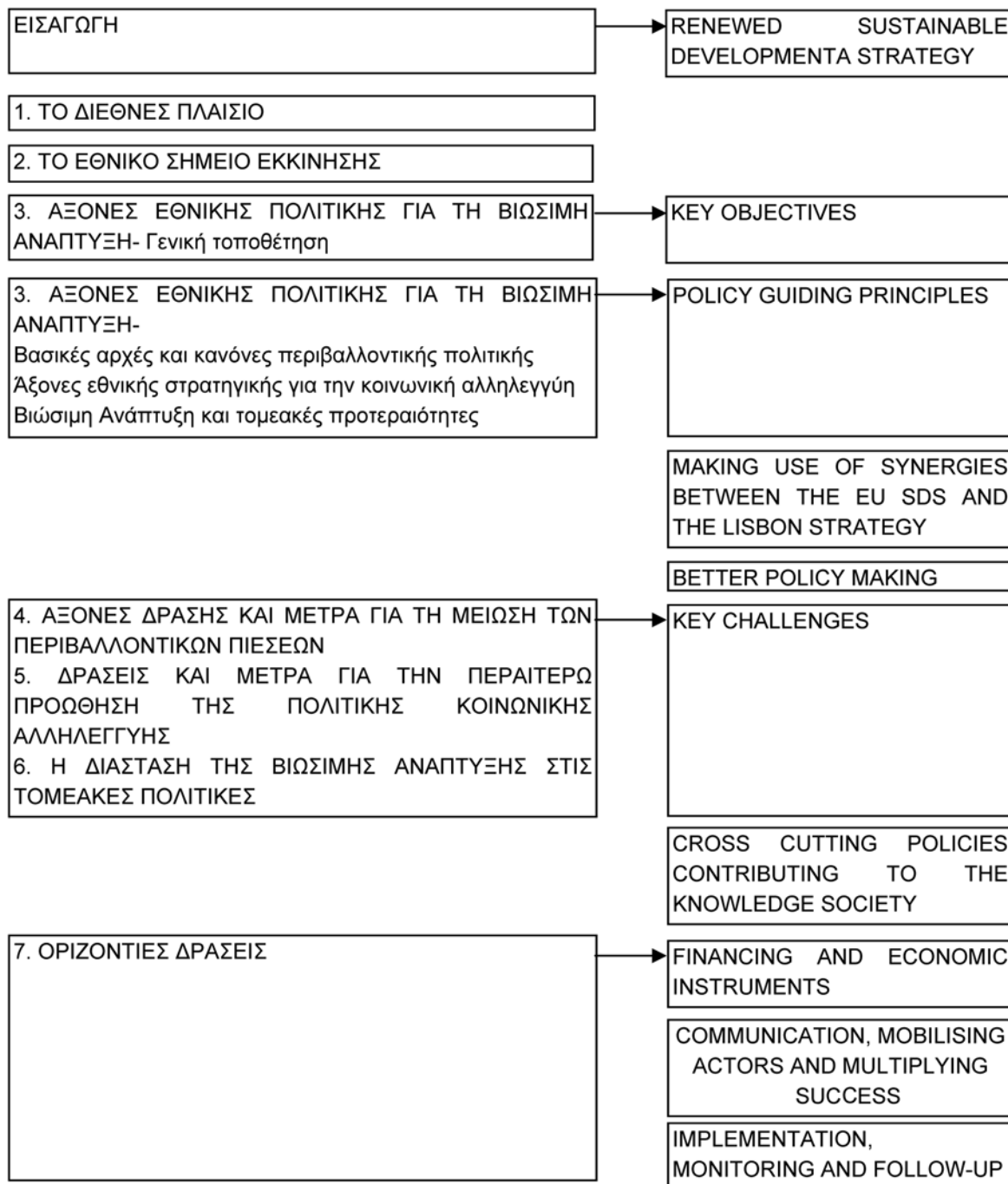
στόχων, καθώς και η επιλογή συγκεκριμένων δεικτών παρακολούθησης της πορείας και αποτίμησης του βαθμού επίτευξης των στόχων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Νικόλαος Αναλυτής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

	Υφιστάμενη Ελληνική Στρατηγική	Νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική
Περιβαλλοντική πολιτική	<p>Αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει» [1] Αρχή της ισότητας και συνευθύνης <u>Αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την περιβαλλοντική υποβάθμιση</u> Τομεακή ενσωμάτωση [2] Προτεραιότητα στην αποφυγή και όχι στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πιέσεων <u>Επίλυση προβλημάτων στην πηγή ή κατά το δυνατόν πλησιέστερα σε αυτήν</u> <u>Αναγνώριση και διαχείριση στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας</u></p>	<p><u>Αλληλεγγύη μεταξύ και στο εσωτερικό των γενεών</u> <u>Ανοικτή και δημοκρατική κοινωνία</u> <u>Συνοχή πολιτικών και διακυβέρνηση</u> <u>Αρχή της πρόληψης</u> Αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει» [1] Ολοκλήρωση των πολιτικών (κοινωνική-οικονομική-περιβαλλοντική) [2] <u>Χρήση της πιο επίκαιρης διαθέσιμης γνώσης</u> <u>Συμμετοχή των πολιτών</u> <u>Συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων</u> <u>Καλύτερη διαμόρφωση πολιτικών</u> Προώθηση και προστασία των βασικών [ανθρώπινων] δικαιωμάτων [3] <u>Αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ της ΣΣΑ-ΕΕ και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας</u></p>
Κοινωνική αλληλεγγύη	<p><u>Ένταξη στην αγορά εργασίας, βελτίωση του εισοδήματος</u> Ισότιμη και ουσιαστική πρόσβαση στα κρίσιμα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα [3] <u>Αποτροπή κινδύνων εμπέδωσης της φτώχειας</u> <u>Επικέντρωση σε ευάλωτες ομάδες-στόχους</u> <u>Προστασία της τρίτης ηλικίας.</u> <u>Δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας</u> <u>Γεωγραφική διάσταση • Περιοχές που πλήττονται από φυσικές καταστροφές</u> <u>Αποκλεισμός σχετιζόμενος με τη φυσική κατάσταση</u> <u>Ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού που παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες</u> <u>Οικογένειες με παιδιά</u> <u>Αποτροπή του αναλφαβητισμού, παλαιού και νέου</u></p>	<p><u>Αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ της ΣΣΑ-ΕΕ και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας</u></p>
Τομεακές προτεραιότητες	<p>Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής <u>Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων</u> <u>Ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων</u> <u>Πρόληψη της ερημοποίησης</u> <u>Προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων</u></p>	<p><u>Αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ της ΣΣΑ-ΕΕ και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας</u></p>

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

- Η υπερθέρμανση στο κλιματικό σύστημα είναι αναμφισβήτητη.
- Είναι «πολύ πιθανό» η ως άνω άνοδος των μέσων παγκόσμιων θερμοκρασιών να προκλήθηκε ως επί το πλείστον από την αύξηση των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- Τα τελευταία 100 χρόνια, οι θερμοκρασίες στην επιφάνεια της γης αυξήθηκαν κατά μέσο όρο κατά $0,76^{\circ}\text{C}$, ενώ παράλληλα επιταχύνθηκε περαιτέρω ο ρυθμός αυτής της αύξησης.
- Εφόσον δεν ληφθούν περαιτέρω μέτρα για τον περιορισμό των εκπομπών η προβλεπόμενη περαιτέρω άνοδος της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας έως το 2100 θα κυμανθεί από $1,8$ έως $4,0^{\circ}\text{C}$ ³³. Το πλήρες εύρος αβεβαιότητας για την προβλεπόμενη υπερθέρμανση του πλανήτη τον αιώνα μας είναι $1,1-6,4^{\circ}\text{C}$.
- Οι ρυθμοί ανύψωσης της στάθμης των θαλασσών σχεδόν διπλασιάστηκαν.
- Συνεχίστηκε η αύξηση της συγκέντρωσης του διοξειδίου του άνθρακα (CO_2) και άλλων αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα λόγω ανθρωπογενών εκπομπών, ενώ επιταχύνθηκε περαιτέρω ο ρυθμός της.
- Από τις νέες έρευνες προκύπτει ότι η βλάστηση και το έδαφος θα απορροφούν λιγότερο διοξείδιο του άνθρακα όσο θερμαίνεται ο πλανήτης. Ως εκ τούτου, μεγαλύτερο ποσοστό του εκπεμπόμενου CO_2 θα παραμένει στην ατμόσφαιρα και το μέγεθος της κλιματικής αλλαγής που θα προκαλεί δεδομένο επίπεδο εκπομπών θα είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι πιστεύετο κατά το παρελθόν.
- Έχουν πολλαπλασιασθεί τα ακραία καιρικά φαινόμενα και παρατηρούνται αλλαγές των κλιματικών μοντέλων σε περιφερειακή κλίμακα.
- Έχει βελτιωθεί η ικανότητα των επιστημόνων να προβλέπουν τις μελλοντικές κλιματικές αλλαγές καθώς και η αξιοπιστία των προβλέψεων. Οι θερμοκρασίες στην ξηρά σε μεγάλα βόρεια γεωγραφικά πλάτη θα είναι υψηλότερες του παγκόσμιου μέσου όρου. Στην Αρκτική, θα ήταν δυνατόν να σημειωθούν θερμοκρασίες κατά μέσον όρο 6°C και ενδεχομένως μέχρι και 8°C υψηλότερες στο τέλος αυτού του αιώνα απ' ό,τι στα τέλη του 20^{ου} αιώνα.

33. Στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη σε 2°C το πολύ, σε σχέση με τα προ-βιομηχανικά επίπεδα, δεδομένου ότι πέρα από το όριο αυτό αυξάνεται σημαντικά ο κίνδυνος να σημειωθούν μη αντιστρεπτές και ενδεχομένως καταστροφικές αλλαγές. Οι συγκεντρώσεις των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα ανέρχονται σήμερα περίπου σε 425 ppm ισοδυνάμου CO_2 και αυξάνονται κατά 2-3 ppm ετησίως.

Υφιστάμενη Ελληνική ΣΑΑ	Νέα ΣΑΑ της ΕΕ	ΣΧΟΛΙΑ⇒ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΑΑ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ		<i>Δεν υπάρχει στην ΣΑΑ-ΕΕ, ευλόγως, λόγω του διαφορετικού χαρακτήρα της. Το υπάρχον τμήμα στην Ελληνική ΣΑΑ πρέπει να παραμείνει αλλιά να επικαιροποιηθεί.</i>
1. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ		
1.1. Η παγκόσμια πρόκληση	-	
1.2. Η Ευρωπαϊκή απόκριση		
2. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ		<i>Δεν υπάρχει στην ΣΑΑ-ΕΕ, ευλόγως, λόγω του διαφορετικού χαρακτήρα της. Το υπάρχον τμήμα στην Ελληνική ΣΑΑ πρέπει να παραμείνει αλλιά να επικαιροποιηθεί.</i>
2.1. Γεωγραφικά και δημογραφικά στοιχεία.		
2.2. Οικονομικό περιβάλλον	-	
2.3. Απασχόληση και κοινωνική συνοχή		
2.4. Περιβαλλοντικές πιέσεις		
3. ΑΞΟΝΕΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
3.1. Γενική τοποθέτηση	<p>Βασικοί στόχοι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προστασία περιβάλλοντος • Κοινωνική ισότητα και συνοχή • Οικονομική ευημερία • Ανταπόκριση σε διεθνείς υποχρεώσεις (ΕΕ) 	<i>Τα δύο αυτά τμήματα (Ελληνικής και Ευρωπαϊκής ΣΑΑ) έχουν θεματική αντιστοιχία, με εξαίρεση το στόχο «Ανταπόκριση σε διεθνείς υποχρεώσεις» που δεν υπάρχει στην Ελληνική. Χρειάζεται συμπλήρωση, ως προς αυτόν, και κάποια επικαιροποίηση και αποσαφήνιση.</i>

Δ. Οικονόμου

<p>3.2. Βασικές αρχές και κανόνες περιβαλλοντικής πολιτικής Αρχή της πρόληψης Αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει» Αρχή της ισότητας και συνευθύνης Αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την περιβαλλοντική υποβάθμιση Τομεακή ενσωμάτωση Προτεραιότητα στην αποφυγή και όχι στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πιέσεων Επίλυση προβλημάτων στην πηγή ή κατά το δυνατόν πλησιέστερα σε αυτήν Αναγνώριση και διαχείριση στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας</p>		<p>Το τμήμα «Κατευθυντήριες αρχές πολιτικής» της ΣΑΑ-ΕΕ αντιστοιχεί στα τμήματα 3.2, 3.3 και 3.4 της Ελληνικής. Υπάρχει όμως διαφορετική διάρθρωση. Στην Ευρωπαϊκή ΣΑΑ οι αρχές δεν έχουν επιμερισθεί σε έναν από τους τρεις άξονες (περιβάλλον, κοινωνία, οικονομικοί τομείς) αλληλά παρατίθενται ενιαία. Ταυτόχρονα, και ο χαρακτήρας των αρχών είναι πιο σύνθετος και συνδέεται, συνήθως, με περισσότερους του ενός άξονες. Στη μεσαία στήλη έχουμε τοποθετήσει τις αρχές. Στην Ελληνική ΣΑΑ οι αρχές έχουν επιμερισθεί στους τρεις άξονες (άλλοτε με την επιλογή πιο εξειδικευμένων αρχών-π.χ. «Προτεραιότητα στην αποφυγή και όχι στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πιέσεων») και άλλοτε με την τεχνητή επιλογή ενός άξονα παρόλο που στην πραγματικότητα η αρχή συνδέεται με περισσότερους του ενός (πχ. η αρχή «Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» τοποθετείται στον άξονα των τομεακών προτεραιοτήτων, ενώ έχει προφανώς και άμεση περιβαλλοντική διάσταση). Επίσης, μερικές επιλογές αξόνων δεν είναι πειστικές (πχ. η τοποθέτηση της «Αρχής της ισότητας και της συνευθύνης» στον άξονα του περιβάλλοντος και όχι των κοινωνικών ζητημάτων). Στη νέα Ελληνική ΣΑΑ θα πρέπει να αποφασιστεί αν θα διατηρηθεί η σημερινή δομή (αρχές ανά άξονα) ή θα υιοθετηθεί η δομή της νέας Ευρωπαϊκής ΣΑΑ. Σημειώνουμε ότι η δεύτερη διευκολύνει τη χρήση πιο σύνθετων αρχών. Αν παραμείνει στην Ελληνική ΣΑΑ το σημερινό σχήμα, θα πρέπει να αναπροσαρμοστούν οι αρχές για να αποκτήσουν «μονοαξονικό» χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να επιδιωχθεί να χρησιμοποιηθούν οι ίδιες ή παρόμοιες αρχές με αυτές της Ευρωπαϊκής ΣΑΑ (χωρίς αυτό να αποκλείει τη διατήρηση και κάποιων αποκλειστικών ελληνικών αρχών, όταν αυτό δικαιολογείται από ειδικά χαρακτηριστικά της χώρας).</p>
<p>3.3. Άξονες εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική αλληλεγγύη Ένταξη στην αγορά εργασίας, βελτίωση του εισοδήματος Ισότιμη και ουσιαστική πρόσβαση στα κρίσιμα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα αποτροπή κινδύνων εμπέδωσης της φτώχειας επικέντρωση σε ευάλωτες ομάδες-στόχους, προστασία της τρίτης ηλικίας. Δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας Γεωγραφική διάσταση • Περιοχές που πλήττονται από φυσικές καταστροφές Αποκλεισμός σχετιζόμενος με τη φυσική κατάσταση Ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού που παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες Οικογένειες με παιδιά Αποτροπή του αναλφαριθμητισμού, παλαιού και νέου</p>	<p>Κατευθυντήριες αρχές πολιτικής: Αλληλεγγύη μεταξύ και στο εσωτερικό των γενεών Ανοικτή και δημοκρατική κοινωνία Συνοχή πολιτικών και διακυβέρνηση Αρχή της πρόληψης Αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει» Ολοκλήρωση των πολιτικών (κοινωνική-οικονομική-περιβαλλοντική) Χρήση της πιο επίκαιρης διαθέσιμης γνώσης Συμμετοχή των πολιτών Συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων Καλύτερη διαμόρφωση πολιτικών Προώθηση και προστασία των βασικών (ανθρώπινων) δικαιωμάτων Αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ της ΣΣΑ-ΕΕ και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας</p>	
<p>3.4. Βιώσιμη Ανάπτυξη και τομεακές προτεραιότητες Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων Ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων Πρόληψη της ερημοποίησης Προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων</p>		

4. ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΙΕΣΕΩΝ	Βασικές προκλήσεις	<p><i>Τα τμήματα αυτά των δύο στρατηγικών έχουν μεγάλη αντιστοιχία, περιλαμβάνοντας προτεραιότητες πολιτικής που προωθούν τις αρχές που έχουν προσδιοριστεί προηγουμένως. Και πάλι, η Ευρωπαϊκή ΣΑΑ δεν επιμερίζει ανά άξονα (περιβάλλον/κοινωνία/οικονομία) ενώ η ελληνική το κάνει, Υπάρχει επίσης, περίπου, η ίδια μεθοδολογική προσέγγιση (στόχοιδράσεις). Διαφορές, μερικές φορές σημαντικές, υπάρχουν όμως στις προτεραιότητες πολιτικής μεταξύ Ελληνικής και Ευρωπαϊκής ΣΑΑ, όπως φαίνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί τον παρόντα πίνακα (βλ. αναλυτικότερη αντιστοίχιση των τμημάτων αυτών στο επόμενο διάγραμμα).</i></p>
5. ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ		
6. Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		
	Εγκάρσιες πολιτικές που συμβάλλουν στην Κοινωνία της Πληροφορίας	<p><i>Δεν υπάρχει στην Ελληνική ΣΑΑ, πρέπει να προστεθεί στη νέα</i></p>
7. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ		
7.1. Οικονομικά εργαλεία	Χρηματοδότηση και οικονομικά εργαλεία	<p><i>Τα τμήματα αυτά αντιστοιχούν, γενικά, στην υφιστάμενη Ελληνική και τη νέα Ευρωπαϊκή ΣΑΑ, αλλά με αρκετές διαφορές στο περιεχόμενο (ιδίως ελλείψεις της Ελληνικής, που κατ' αρχήν πρέπει να καλυφθούν)</i></p>
7.2. Συλλογή και διαχείριση πληροφορίας	Επικοινωνία, κινητοποίηση (κοινωνικών φορέων) και ενίσχυση	
7.3. Θεσμικά, διοικητικά και λοιπά μέτρα	Εφαρμογή, παρακολούθηση και συνέχεια (follow-up)	

Δ. Οικονόμου

Στην Ολομέλεια της 6ης Μαρτίου 2007 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αναλυτής Νικόλαος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Α' ΟΜΑΔΑ

Αντζινάς Νικόλαος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Γκοτσόπουλος Χρήστος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κουτσιβίτου Αναστασία
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Μάης Αναστάσιος
Γενικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Τσατήρης Γεώργιος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Χαντζαρίδης Κωνσταντίνος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.

Β' ΟΜΑΔΑ

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ηλιόπουλος Ηλίας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πλευράκης Μιχάλης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ' ΟΜΑΔΑ

Οικονομίδης Δημήτριος
Εκπρόσωπος Ο.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Γιαννόπουλου Παρασκευά
Προέδρου Ο.Ε.Ε.

Γωνιωτάκης Γεώργιος
Πρόεδρος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Γκίνης Σοφοκλής
Γενικός Γραμματέας Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Κουκουλάκη Ζαχαρία
Μέλους Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Σωτηρακόπουλος Βασίλειος
Μέλος Δ.Σ. Π.Ι.Σ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Παπανίκος Γρηγόριος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu

